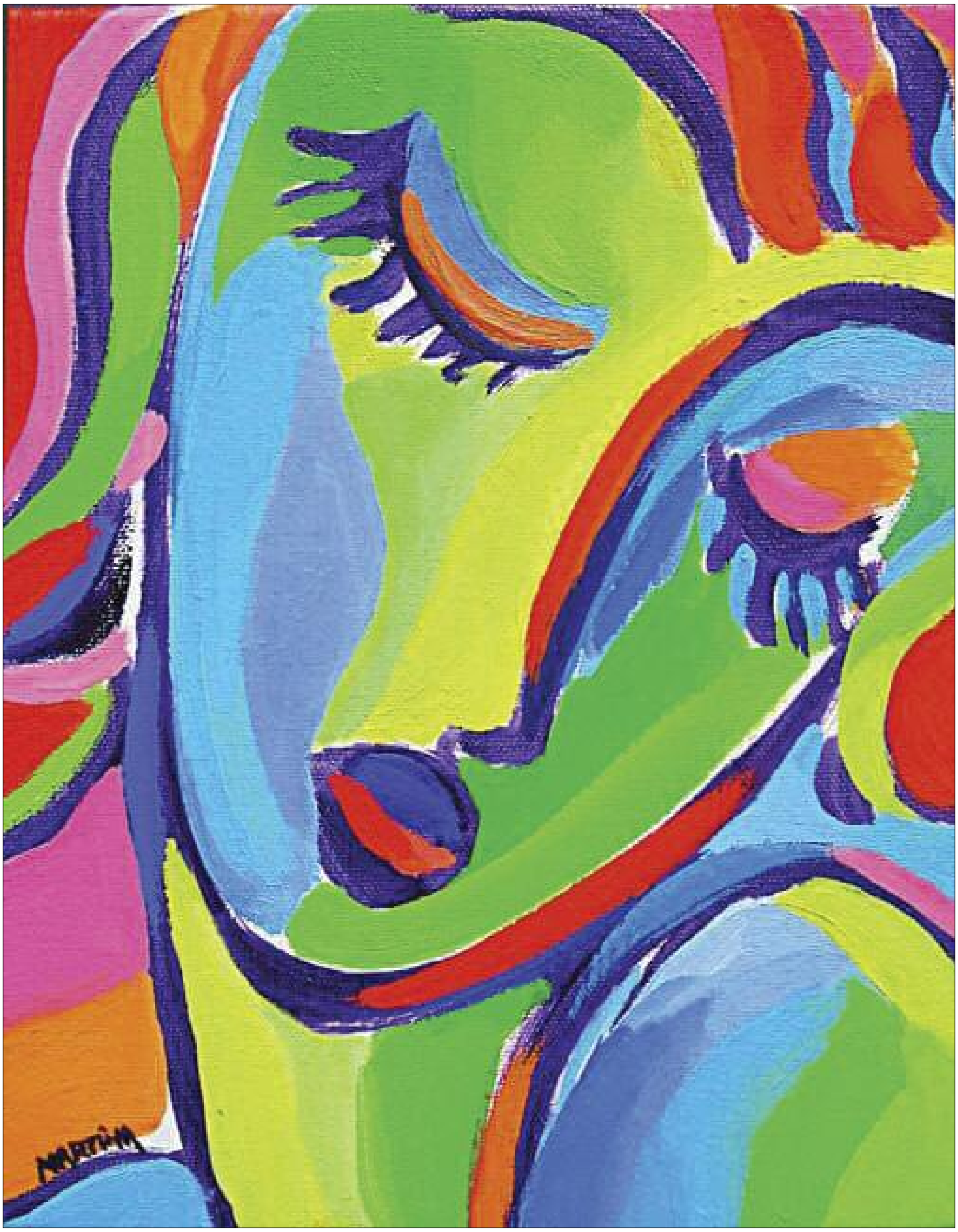
9/235
■ Septembrie 2022
■ Anul XX

Cafeneaua literară

AURORA MARTIN - Cap de fată

suplimient

ARTE POETICE

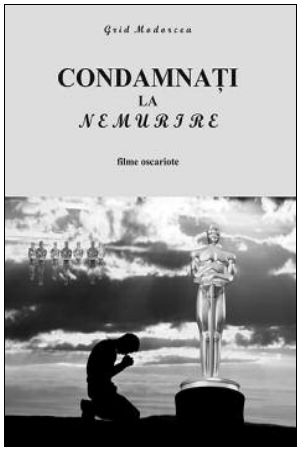
Ancheta Cafenelei literare

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

Grid Modorcea - CONDAMNAȚI LA NEMURIRE (filme oscariote)

Noua carte semnată de cel mai prolific scriitor român în viață, cu 117 cărți publicate, de toate genurile, este unicat. Pentru prima oară este analizat la noi Fenomenul Oscar, sub toate aspectele, estetice, politice, economice, morale, religioase, culturale, filmologice, punându-se în evidență rolul enorm jucat de competiția premială Oscar la dezvoltarea mondială a artei filmului. Mai mult, competiția Oscar este nu numai o busolă în ceea ce privește producția de filme, ci și un semnal de orientare politică și socială, de accea, până la un punct, este o competiție politizată. Industria cinematografică, în special cea americană, a generat acest fenomen, care este o oglindă anuală pusă lumii în față, ca să-i arate forța de la un moment dat sau altul. Este ca un seismograf care reflectă ideal, pe cale artistică, mersul istoriei.

Volumul prezintă sute de filme, deci sute de povești, în care se întrec cei mai valoroși cineaști ai lumii. Aflăm cât de originală este istoria filmului mondial din perspectivă oscariotă. Nebunia de a lua un premiu Oscar, un fel de goană după aur, este echivalentă cu nemurirea. Grid Modorcea demonstrează cum are loc această competiție, pe care o descrie ca pe o condamnare la nemurire. Ca pe un mare paradox. În contrast, îi opune filme, mari realizări, care au fost ignorate de Academia premiilor Oscar, fapt care îi arată limitele de jurizare.

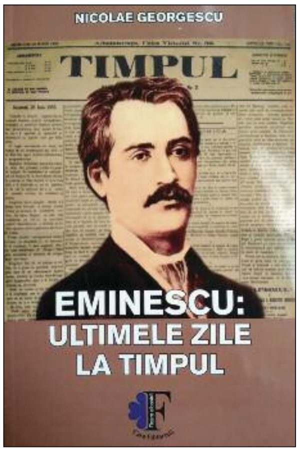
Nimic nu se poate compara cu avantajele oscariote, dar până la urmă această mare ștachetă premială, odată trecută, este și o mare capcană. Goana după succes este ca un bumerang, are un revers. O demonstrează atitudinea unor mari cineaști, care, la rândul lor, ignoră fermentul oscariot, considerându-l conjunctural. Dar excepțiile confirmă regula.

În orice caz, toată lumea vrea să se privească și reflecte în oglinda Oscar, ca în oglinda viitorului.

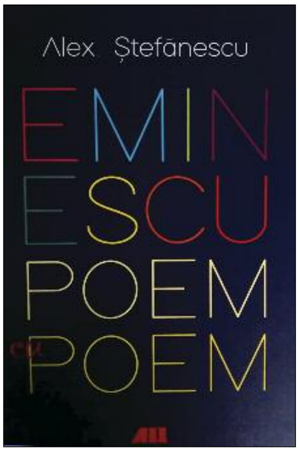
Volumul are 489 de pagini, format A5, cu indici de nume și titluri, care arată sfera cercetării întreprinse, forța filmului american, care este vioara întâi a concertului cinematografic mondial.

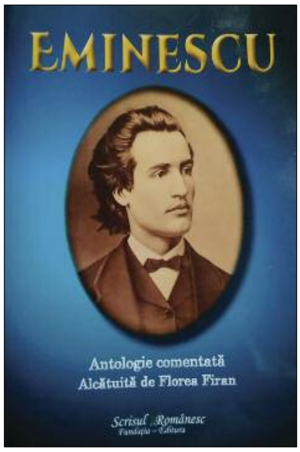
Cartea **CONDAMNAȚI LA NEMURIRE** poate fi găsită la librăriile CLB (Compania de Librării București) și la Compania de difuzare „Cărturești”.

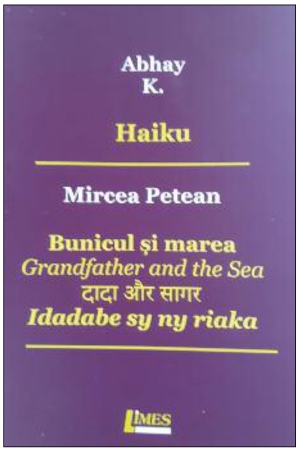
Redacția Editura Scriitorilor

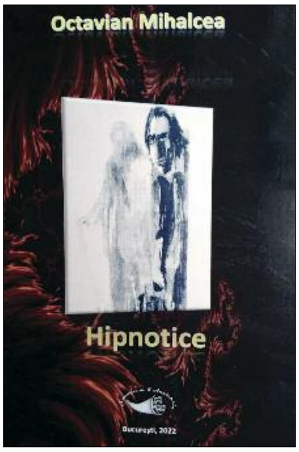

O poezie-știință

Un limbaj voit sever, în cheie scientizantă, e permanent prezent în versurile **Ofeliei Prodan***. Poeta dă impresia de-a se afla în sala de aşteptare a unui psiholog ori psihiatru, compunându-şi anticipat confesiunea pe care urmează a o debita acestuia, într-un şir cabrat de preciziuni ce intră de fapt în idiomul specialiştilor cu pricina. O intruziune în conştiinţa programată a celui ce s-ar cuveni a o examina/consola. Totul rostit rapid, fără pauze, între înfăţişarea unui „caz" şi superbia generată de familiarizarea cu datele acestuia. Nu fără mici ţâşniri de ţâfnă distinsă: „spun stop, sunt sătulă de interogaţiile abisale/ ale psihologiei devotate 100% meseriei./ o banală discuţie cu tine mă echilibrează pentru o oră./ recad în vortexul de idei. mă străduiesc/ să le dau o coerenţă sau să jonglez cu ele prin stări/ modificate de conştiinţă. ştiu că nu le pot ţine/ sub control, dar asta mă excită mental şi adrenalina/ mă ţine trează nopţile în şir. substanţele halucinogene sunt vax. (...) în rest, atipic de lucidă, nu încerca să mă convingi/ să continui şedinţele. ştii foarte bine – sunt imună la superficialitate" (*stop*). Întreg discursul ilustrează variaţiile unei stilistici uscate, aseptice cum uniforma personalului medical. Dorind a-şi amplifica plaja terapeutică, autoarea îşi trece în revistă stările afective, toate cedate perspectivei clinice. Motivele se diversifică, procedeul rămâne unitar. Nu e de mirare că subiectul eroticesc apare îndatorat pedanteriei informaţiilor livrate partenerului: „inflexiunile vocii mele trădează abulia existenţială./ mă seduci prin mijloace oneste,/ dar raţional-ireproşabile. sunt o plantă agăţătoare/ care atârnă de tine mai mult din inerţie./ îţi sunt datoare cu un schimb/ alert de informaţii compromiţătoare" (*inerţie*).

Precipitarea opiniilor are o asemenea glacială direcţionare, încât ar putea lua o turnură ironică, poate involuntară: „mă intimidezi cu privirea ta/ rece, albastră şi fixă. îţi confirm – accesul/ la mintea mea, parţial şi ineficient" (*ibidem*). Ceea ce am putea socoti senzaţia de „fericire" ezită între descripţia medicală şi orizontul mitic: „începuse o nouă zi, o fericire inexplicabilă/ îmi inunda creierul cu endorfine. (...) parcă pluteam/ într-o Nirvana dăruită de un zeu hindus./ ochiul din interior se desprinsese/ obscen" (*o lume paradiziacă*). Predomină o dezumanizare tehnică, o desentimentalizare mecanoidă, o reificare cu calm acceptată: „trăiam emoţiile ca androidul/ Data căruia i se înfig cabluri electrice/ în creierul pozitronic,/ nu m-am oprit până n-a mai rămas/ nimic uman în mine" (*creierul pozitronic*). Nu mai surprinde extatica, în felul său, identificare a fiinţei cu computerul, generatoare de viziuni: „sunt locuitorul unui program simulator./ viziunile mă invadează" (*software*).

Sub asemenea auspicii se desfăşoară naraţiunea unei existenţe distincte prin strădaniile sale de purificare de vag, aproximativ, problematic, posedând conştiinciozitatea şi pacienţa unui robot. Puţine urme rămân din viaţa concretă, din istoria în care ne înscriem, grabnic strecurate în textura de compactă industrializare a umanului. Fără complexe, poeta îşi cedează vocea unui mecanism: „spaţiul dintre noi se blochează/ cu particule de respiraţie, umbra se condensează (...) ecuaţia deficitară descrie starea organismului/ invadat până la ultimul nerv de virusuri artificiale. (...) un furnal, un crematoriu cu urne de cenuşă/ strălucitoare ca o crimă perfectă, într-o lume schematică./ carcasa ta peste gâtul meu livid,/ o sferă imponderabilă lovită ritmic de picături de radiu" (*spaţiul dintre noi*).

Strâns încorsetate, semnalele trăirilor devin treptat imperceptibile. Eul auctorial pofteşte la o nouă identitate, una mecanomorfă, având uneori simţământul că a şi dobândit-o: „sunt un android altruist cu un creier pozitronic". Trupul robotizat nu acceptă concesii. Ofelia Prodan tinde a se reconstrui pe sine inclusiv somatic, cu un elan transpus fără greş într-un cod fizico-chimic: „mă aşez în propriul meu uter/ în poziţie fetală şi îmi bombardez creierul/ cu serotonină şi oxitocină./ sunt cel mai fericit fetus din rezervaţia de mame. fiecare mamă îşi poartă viitorul prunc/ într-un uter călduros ca un reactor nuclear/ sunt propria mea mamă/ şi am decis să mă avortez fără nici o explicaţie" (*un nou Big Bang*). Liniştindu-se doar atunci când îşi percepe condiţia existenţială strict dependentă de materia ştiinţific analizabilă: „stau într-o broască ţestoasă de jad,/ trepidez de fericire,/ emit unde seismice prin carapacea translucidă,/ îmi trosnesc nervii,/ pocnesc din degete, sunt numai serotonină.// îmi activez sistemul de teleportare,/ trec în cochilia unui melc,/ oscilez de fericire, sunt serotonină, sunt oxitocină" (*un click involuntar*). Fără margini apare satisfacţia tranziţiei din sfera biologică în cea a anorganicului, aptă a corecta, sistematiza, autogenera (*alien*). Nu e omisă nici o incursiune în peisajul evoluţiei umane, de la grandoarea îngheţată a preistoriei la cruzimile prezentului, evoluţie în ale cărei unde poeta restabileşte „echilibrul între generaţiile conflictuale", resimţindu-se drept „o persoană complexă, bipolară", ce cutează a avansa „fără măsuri de siguranţă" (*equilibrium*). O viziune futurologică apare sumbru promiţătoare, împlinindu-se atunci „când lumea va fi o amintire/ pe un suport electromagnetic", când „noi ne vom număra pe degete" (*Data veghează un cer ostil*). Reţinem în cele din urmă unica, se pare, clipă de riscantă simplificare pe care o mărturiseşte Ofelia Prodan: „acum aş sta singură în casă, la o masă şi doar aş bea o cafea,/ lent, urmărindu-mi gestul simplu de-a duce ceaşca la gură" (*linişte*).

Gheorghe GRIGURCU

* Ofelia Prodan: **periodic reciclăm clişeele**, Editura Limes, 2019, 84 p.

Generația ’60, generația socialismului

Poeții generației '60 au reușit să schimbe, prin neomodernismul promovat, destinul liricii românești, îndeosebi prin Nichita Stănescu, Marin Sorescu ori Cezar Baltag, provocând ruptura de proletcultismul de origine sovietică dintre 1947 și 1957, chiar dacă și cei evocați s-au format în acei ani și au plătit, mai mult sau mai puțin, tribut acestuia, dar unul bine răsplătit. Vom vorbi, de această dată, despre Romulus Vulpescu, urmând Gabriela Melinescu, dar și ceilalți care au constituit generația '60, numită „generația socialismului” de către Mihai Gafița, precum Florin Mihai Petrescu, Mihai Negulescu, Miron Scorobete, Mircea Ivănescu, Ion Rahoveanu ș.a.

Romulus Vulpescu: „Sunt mândru că Partidul mi-e părinte!”

Deși născut la Oradea, la 5 aprilie 1933, Romulus Vulpescu urmează studiile la București - școala primară, liceele „Sf. Andrei” și „Gh. Șincai” (ultimul la seral, paralel cu o școală profesională ce-i oferă diploma de strungar), finalizate cu Universitatea „C.I. Parhon”, Facultatea de Filologie (în 1955). Începe să scrie versuri de la vârsta de 15 ani, dar va debuta abia în 1953, în revista „Tânărul scriitor”. Această experiență (sau cine știe cine...) îl va ajuta să se angajeze, la absolvirea facultății, ca redactor la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (până în 1960), la Editura

pentru Literatură Universală (până în 1964) și la revista „Luceafărul” (până în 1965), după care vor urma tot felul de funcții importante: director adjunct la Teatrul „Barbu Delavrancea”, secretar la Uniunea Scriitorilor (1973-1989), director la Teatrul Mic (1990-1991). Între 1990 și 1992 este senator din partea F.S.N., apoi se va mulțumi cu postura de membru în Consiliul Național al Audovizualului (1994-1998). Pentru cărțile sale primește numeroase premii din partea Uniunii Scriitorilor, Ministerului Culturii, Premiul „Cântarea României”, ba chiar Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române. În 1959, devine membru al Uniunii Scriitorilor din România, după ce publicase, ca traducător, volumul „Aminta”, de Torquato Tasso (1956), și apăruse în antologia „Sub semnul revoluției” (1957). În 1990, primește Premiul revistei „România Mare”, din partea lui Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, devenind ulterior membru al Partidului România Mare, iar în 2003, Ion Iliescu îl recompensează cu Ordinul Serviciul Credincios în grad de Cavaler. Pentru traducerile sale din lirica franceză, îndeosebi Villon și Rabelais, primește gradul de „Officier dans l'Ordre des Palmes Academiques” al Franței (1986). A fost căsătorit cu scriitoarea Ileana Vulpescu. A decedat acum 10 ani, la 18 septembrie 2012. În prezent, pe masa lui Nicușor Dan se află o cerere pentru ca o stradă din București să-i poarte numele.

Ca redactor de carte, lui Romulus Vulpescu i-au trecut prin mână sute de volume proletcultiste. Și-a dat repede seama că acestea nu reprezentau o literatură autentică. După debut, colaborează cu revistele vremii, „Tânărul scriitor”, „Gazeta literară”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Iașul literar”, „Scrisul bănățean”, „Veac nou”, „Secolul 20”, „Amfiteatru”, „Cronica”, „Tomis” (unde ține rubrica „Poșta redacției”) ș.a. În „Veac nou” va face cele mai multe compromisuri, începând cu poezia „Sonet”, în care se găsește tristul vers „Sunt mândru că Partidul mi-e părinte!” (ce-o fi gândit tatăl său, Constantin Vulpescu?), și terminând cu acest „Cântec de flintă”, din care cităm: „Bogătanii cu galbeni, grofi,/ Baș-boieri, ispravnici, popi,/ Cu ișlice și cauce,/ Cu mătănii și ciubuce”. Denunțarea boierilor, a burgheziei putrede dădea bine. Totuși, nimic despre Lenin, mineri, Vasile Roaită, ca la alții...

Prin asemenea versuri atrage atenția lui Mihai Gafița, care-l introduce cu două poeme, apărute inițial în „Iașul literar” și „Scrisul bănățean”, în volumul „Sub semnul revoluției. 30 de tineri poeți” (E.S.P.L.A., 1957). Cităm din „Au zburat porumbeii...”:

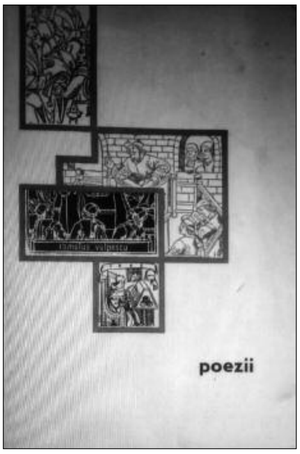
„ -E-o doamnă frumoasă și bună
cu mâinile albe și saci de grăunțe:
mei românesc, grâu din Canada,
orez din China, porumb din America,
pâine rusească, apă din Nil.
Scrie de ea și-n ziare,
în toate ziarele lumii,
în pagina-ntâi e o poză:
«Pacea hrănind porumbeii la Moscova»”.

Cum sună ultimul vers în zilele noastre, când Moscova putinistă a declanșat un sângeros război în Ucraina?! Pacea izvorăște de la Kremlin, credea Vulpescu. A doua poezie, „Lauda uneltelor”, e mai aplicată asupra realității socialiste:

„(...) Slăvesc elevatorul și navele solemne
Ce vântură belșugul pe cheiurile lumii;
Precum în codri-un gater, nimica mai drag nu mi-i
Când lunecă spre șesuri convoaiele cu lemne;

Combinele cânt, berze pe lanurile verii,
Furnalele gigante ce coc în pântec fierul,
Uraniul prometeic și rigla și echerul,
Livezile de becuri foșnind în iarba serii; (...)

Cânt omul liber, omul din țara mea unică,
Prezentul ce prin munca-i patetică există;
Cânt omul țării mele de mâine, comunistă,
Constructorul ce lumea mai sus ca ieri ridică.”

Volumul acesta - „Sub steagul revoluției” - suscita și după trei ani de la apariție atenția criticii literare. În „Scrisul românesc” (ianuarie 1960), Sergiu Levin, în articolul „Temă și realizare”, remarcă versurile lui Romulus Vulpescu, alături de cele ale lui Ilie Constantin, Anghel Dumbrăveanu și Florenței Albu. Dar poetul știe să scrie și poezii cu dedicație. „Gazeta literară” din 19 mai 1960 este dedicată lui Tudor Arghezi, prilej pentru Vulpescu de a publica un poem omagial. „Luceafărul” din 1 iulie același an îi publică poezia „Proiect de fericire”, în care se întrevăd semnele stilului propriu pe care îl tot căuta.

Criticul Nicolae Manolescu recenzează volumul „Rădăcinile zorilor” (în „Viața Românească”, nr. 2/1962), de Marcos Ana, tradus de Romulus Vulpescu, în care remarcă și talentul tălmaciului, volum prezentat și de „Scânteia”, din 22 septembrie 1962. Când numele tău apărea de bine în „Scânteia”, ce avea un tiraj masiv, consacrarea îți bătea la ușă. La 20 iulie 1963, „Luceafărul” omagiază cei 70 de ani de la nașterea poetului comunist Vladimir Maiakovski. Romulus Vulpescu e prezent cu o traducere din poetul socialist argentinian Raúl González Tuñón, „Cântec pentru V. Maiakovski”.

Putem spune că în 1963 era deja celebru, dacă Marin Sorescu îl parodiază pe traducător, publicând poezia „Balada magistrului Villon, zisă a Trupeșei iubețe”. Era de notorietate, după cum se vede, promovarea lui Villon în România de către R.V. Și nu doar îl traduce, ci îi și dedică o poezie, „Balada pentru un student defunct” - 500 de ani de la nașterea lui Fr. Villon („Luceafărul”, 7 decembrie 1963).

„Gazeta literară” din 9 aprilie 1964 publică pe două pagini lucrările plenarei lărgite a Consiliului de Conducere al Uniunii Scriitorilor, cu tema „Probleme ale literaturii contemporane din țările occidentale”. Printre vorbitori, Romulus Vulpescu, alături de Ion Ianoși, S. Damian, Mihnea Gheorghiu. Literatura din Occident era în declin, așa se vedea de la București, fiind apreciați doar scriitorii de stânga atașați luptei clasei muncitoare. Priceput la poeme omagiale, când „Luceafărul” (din 15 august 1964) aniversează cei 20 de ani scurși de la 23 august 1944, Vulpescu publică versuri encomiastice, alături de Adrian Păunescu și Gabriela Melinescu. O altă aniversare - 100 de ani de la înființarea Universității București, la care participă și Gheorghe Gheorghiu-Dej, conducătorul Partidului Muncitoresc Român - îi dă ocazia să scrie „Alma universitas” și „Întrerupere consacrată unei evocări tandre” (în „Luceafărul”, 10 octombrie 1964). Tot această revistă publică, în nr. 3/1965, dezbaterea cu titlul „Dialog contemporan”. Romulus Vulpescu e de părere că: „lucrurile acestea sunt cu putință, și în orice caz pot fi înlesnite, de un foarte serios nivel cultural, susținut permanent. Știți cu toții câtă importanță s-a dat, în ultima vreme, manifestărilor sărbătoririi Universității, de la cel mai înalt nivel de stat și de partid. Universitatea a primit o acoladă de înaltă valoare morală și ideologică din partea conducătorilor statului și partidului nostru, și nu pentru că s-ar fi împlinit un număr rotund de ani (...), ci pentru că, în realitate, construcția societății noi în țara noastră se face cu cultură, cu foarte multă cultură. Așa cum au fost necesare industrializarea și colectivizarea agriculturii, tot atât de necesară este și cultura”. Meritorie pledoarie pentru cultură, plasată în contextul „societății noi” și al „necesității colectivizării”. În ceea ce-l privește, evazionist, preferă să traducă din poeți italieni - G. Ungaretti, S. Quasimodo, Umberto Saba, Eugenio Montale, Cesare Pavese, Dante Alighieri ș.a. De remarcat faptul că avea preferințe bune.

Are și inteligența de a aștepta un moment favorabil pentru a debuta în volum, negrăbindu-se ca Florin Mugur, Nichita Stănescu ori Ana Blandiana. După venirea lui Ceaușescu la putere, simte briza de liberalizare și-și depune un manuscris spre publicare. Astfel, la 29 septembrie 1965, ziarul „România liberă”, într-un semnal editorial, anunță că urmează să apară, la Editura pentru Literatură, volumul „Poezii”, de Romulus Vulpescu, alături de cele semnate de Mihai Beniuc, Tiberiu Utan, Ion Pas, Constantin Țoiu. După apariție, recenziile curg. Prima, pozitivă, e semnată de Nicolae Manolescu, la 7 ianuarie 1966, în primul număr din „Contemporanul”, revistă condusă de G. Ivașcu. În nr. 5 din seria nouă a „Familiei” (condusă de Alexandru Andrițoiu), M.N. Rusu scrie despre prima sa carte de autor, una care a „deconcertat pe mulți cumpărători, obișnuiți cu «ștanțarea» altor volume, nu mai puțin și pe câțiva critici, obișnuiți cu poezia așa-zis serioasă, netedă ca un text din revista «Limba română». Aceștia s-au și grăbit să-i acorde gradul de călinescian, ceea ce la urma urmei nu-i rău, ba chiar e foarte bine, ca familie de spirite, dar și pe acela de poet în

accepţiunea clasică, viscerală. Din acest unghi de vedere, procustian, e şi firesc (dar cât de comod!) să recunoşti că versificaţiile lui Romulus Vulpescu sunt, totuşi, «traversate câteodată de delicate efluvii lirice» (N. Manolescu) sau să acuzi că la el «cuvintele prea clipesc pentru cititor din toţi ochii, pentru ca efluviul liric (ah, efluviile, ce ne-am face fără ele în explicarea poeziei! - **n.n.**) să nu sufere întrucâtva, să nu iasă micşorat» (C. Regman). Singur I. Negoiţescu a văzut în R. Vulpescu mai puţin un liric şi mai mult un ironist şi, adeseori, un auto-ironist: „Căci poetul nici nu poate fi considerat altfel (...) Poetul a îmbrăcat uneori vestminte ilustre, tocmai pentru a rămâne el însuşi: mefistofelic".

Mircea Anghelescu, în al său „Dicţionar de literatură contemporană", publicat în serial în „Luceafărul" (nr. 10/1966), îl prezintă astfel pe Vulpescu: „Poemele sale - «poeme de infiltraţie», cum singur şi le numeşte undeva - nu sunt altceva decât flagelări persiflante ale propriilor lui idei şi sentimente lirice (...) Vulpescu, în opoziţie cu viziunea modernistă a lui Marin Sorescu, demitizează într-o manieră (fără viziune) renascentistă, uşor arhaică". Şerban Foarţă îi elogiază volumul: „Romulus Vulpescu are o rară capacitate de asimilare şi diversificare, fiind rând pe rând... «cenuşăreasă, făt-frumos, baba-cloanţă şi zmeu» (*Basm*)" (în „Orizont", nr. 3/1966). Ovidiu Genaru, la rându-i, îl laudă: „Volumul lui Vulpescu este un act unic în fenomenul poetic actual (...) Am în faţă o carte ce se citeşte în linişte, lipsită de şabloane, necesară şi încântătoare" („Ateneu", nr. 5/1966).

E considerat, după ce publică al doilea volum („Şi alte poezii", 1970), „un tipic «manierist» (de D. Micu, în „Contemporanul", nr. 5/1970) sau „un urmuzian" (Eugen Simion, „România literară, nr. 9/1970). La 25 martie 1971, Monica Lovinescu îi ridică statuie la „Europa liberă": „Mi se pare stranie cecitatea criticii române faţă de Romulus Vulpescu". Nu ştia că în prima tinereţe Partidul îi fusese „părinte"! Îl laudă şi Eugen Barbu (doar Vulpescu avea rubrică la „Săptămâna" sa), în „O istorie polemică şi antologică a literaturii române de la origini până în prezent" (1975).

E nedreptăţit, aşadar, de o parte a criticii, aceasta văzând în el mai mult un traducător decât un poet, neobservând modernitatea sa. Într-adevăr, a fost un ludic, livresc, antisentimental, manierist, care şi-a plătit obolul faţă de trei partide.

Dar ce mai spune astăzi numele său? Mai nimic. Nicolae Manolescu nu-l selectează în volumul 1, „Poezia", din „Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu" (2001), iar în „Istoria (sa) critică" scrie, în treacăt, vorbind despre traducători, că Vulpescu „şi-a legat numele de Rabelais". Atât! Marin Mincu, în „O panoramă critică a poeziei româneşti din secolul al XX-lea" (2007), nici nu-i menţionează numele, iar Alex Ştefănescu, în a sa „Istorie a literaturii române contemporane. 1941-2000" (din 2005), nu-l reţine. Doar Al. Cistelecan e generos, menţionându-l ca pe un „poet improductiv, trăind din elanuri filologice şi din cultul savanteriei şi rafinamentelor livreşti". Pe scurt, Romulus Vulpescu este un scriitor de dicţionar, în ciuda zecilor de volume publicate şi a premiilor - de poezie, proză, publicistică, traduceri. A, este şi academician post-mortem...

Jean DUMITRAŞCU

Marian ILIE
O promenadă pe podul de cuvinte

N-am avut pace până nu m-am dus la fosta „Înaltă Poartă", nu cu salamalecuri, ci ca să resuscitez traficul peste „podul de cuvinte" deschis în urmă cu cinci ani împreună cu poetul turc Osman Bozkurt, susţinuţi cu temeinicie de confraţi de pe ambele maluri ale Pontului. Cum relaţia mea cu Osman intrase cumva într-un con de umbră (deh, poeţii şi milităria!), am aruncat proiectul unei noi bretele a podului, de data asta peste Dardanele, la Izmir, unde simpatica turcoaică Gülşah Elikbank mă ademenise cu romanul ei „Mincinoşii şi cei iubiţi", la a cărui traducere m-am înhămat cu râvnă în urmă cu vreo trei luni. Păi, cum să n-o fac, de vreme ce personajul cheie al romanului este însuşi spaima turcilor de altădată, Vlad Ţepeş, prezentat ca simbol al răzvrătirii împotriva celor puternici, pentru cauza celor mulţi şi oprimaţi?!

Iniţial, proiectasem să mă deplasez tot cu un grup de confraţi la Istanbul, unde să facem lansările volumelor traduse (nu de mine) şi editate în Turcia, ale lui Emil Lungeanu şi Răzvan Nicula – ultimele din seria celor şapte volume semnate de poeţi antologaţi bilingv în „Universul poeziei/ Şiir Evreni" –, şi să prelungim deplasarea până dincolo de Izmir (unde să ne întâlnim cu Gülşah Elikbank), până la Kuşadasi, unde să rămânem patru zile la plajă şi turism pe coasta egeeană. Din motive mai mult sau mai puţin obiective, neîntrunindu-se numărul de participanţi care să optimizeze costul transportului, n-a fost să fie aşa şi am abandonat planul. Doar parţial, pentru că trebuia să mă întâlnesc cu Gülşah pentru un fel de interviu în oglindă şi nu

aveam să renunţ la a mă duce de unul singur – cu atât mai simplă devenind situaţia în momntul în care am aflat că lunile acestea Gülşah se află la Istanbul. Am decis să mă deplasez la Istanbul cu autocarul de linie, plan complicat însă, la solicitarea clujencei Maria Vaida, chitită pe Izmir şi apele Mării Egee. Şi aşa ne-am trezit în zorii unei zile toride de august pe caldarâmurile cartierului Yenikapi din Istanbul, la debutul unei adevărate odisei ce avea să dureze o săptămână, punctată de situaţii și evenimente care mai de care mai captivante, demne de a fi măcar trecute în revistă.

Au fost, în primul rând, drumurile lungi parcurse cu autocarele de la Bucureşti la Istanbul, apoi de la Istanbul la Kuşadasi şi retur, când nici măcar somnul chircit pe două locuri nu e de natură a te reconforta. Mă rog, riscuri asumate, atenuate cumva de aşteptarea mult scurtată faţă de precedenta călatorie în grup, mai ales în vama bulgărească, la întoarcere. A fost apoi telefonul meu de WhatsApp, care n-a vrut să funcţioneze decât în autocar, la întoarcerea spre ţară. Au mai fost şi cele două hoteluri unde ne-am cazat – cel din Istanbul, sub aşteptări, iar cel din Kuşadasý, peste aşteptări.

A fost însă întâlnirea cu Gülşah Elikbank, undeva în cartierul de pe malul asiatic Kadiköy, la un fel de „cafeneaatelier al artelor", unde se joacă piese de teatru, se vizionează filme, se desfăşoară întâlniri ale artiştilor etc., unde reporterul Ugur Hakan Hacioglu, de la Platforma NouvArts, a realizat cu mine un interviu pe tema începuturilor mele poetice, creaţiilor şi traducerilor realizate şi relaţiilor istorice dintre ţările noastre, despre personalităţile lui Dimitrie Cantemir şi mai ales Vlad Ţepeş – acesta din urmă constituind şi subiectul celei de-a doua părţi a întâlnirii, în care eu am rugat-o pe Gülşah să povestească detaliile „întâlnirii" sale cu personajul Vlad Ţepeş. Se justifica, prin urmare, pe deplin titlul dat de Hakan dialogului filmat: „Poezia, Dracula şi Transilvania – Dialog cu poetul-traducător Marian Ilie".

Şi, tot la Istanbul, au fost întâlnirile cu cei doi prieteni ai mei cu care în aceeaşi zi aveam să tăifăsuim ore în şir la un prânz pe malul asiatic al Bosforului (cu agentul de turism Erkan), şi respectiv la o cină pe malul Cornului de Aur (cu poetul Osman Bozkurt). Cu Erkan lucrurile au fost mai simple; aveam de discutat detaliile unui viitor tur al său în România, cu un grup de oameni de afaceri turci, prilej cu care el ne-a şi făcut rezervările la autocar pentru Kuşadasi, a doua zi. Un băiat de nota zece, singurul meu agent adevărat de vânzări de carte; în urmă cu trei ani, tot cu un astfel de grup, i-a trecut prin minte ideea ca la dineul de gală să le ofere celor peste 70 de membri ai grupului volumul meu bilingv „Tristeţi pontice/Dalgalarýn hüznü", el însuşi stabilind şi un preţ destul de avantajos pentru mine. Mă rog, plătea firma organizatoare. Din păcate, grupul de anul acesta este mult mai redus, dar „avansul" dat deja de Erkan ne-a acoperit transportul la Kuşadasi şi retur, la Istanbul.

Cu Osman... ehei!, cu Osman a fost mai întâi dificultatea de a ne întâlni, în furnicarul de la debarcaderul Karaköy, cu cele două segmente ale sale – de o parte a Podului Galata, pentru vapoarele mici, de cealaltă parte, pentru vapoarele mari –, detaliu neavut în vedere nici de el, nici de noi, decât după lungi dialoguri telefonice (uf, costisitoare!). Bucuria revederii ne-a făcut să trecem peste asta, să ne aşezăm mai întâi la o cafea turcească în clipocitul apei Cornului de Aur, iar apoi la o cină pe terasa unui local select al Ordinului Arhitecţilor, cu splendid iluminatul Turn Galata străjuindu-ne de aproape. Dar câte n-am discutat cu Osman! Despre ce am făcut şi ce vom mai face împreună, şi mai ales despre vechiul lui proiect de constituire a unui forum al scriitorilor din Balcani, care să se întâlnească anual, prin rotaţie, în ţările reprezentate. Ideea mi s-a părut interesantă, o mai evocasem cu el la începuturile colaborării noastre, aşa că i-am propus să o reluăm, urmând să vedem care din ţări poate găzdui primul forum. La rugămintea sa, mă fac acum purtătorul caldelor lui salutări pentru pietenii din România, cu care speră să se revadă în curând.

În sfârşit, dar nu în cele din urmă, a fost episodul turistic Kuşadasi, cu un hotel oferind condiţii excelente clienţilor, situat în centrul staţiunii, în vecinătatea plajei şi a statuii emblemă a acesteia - mâna din care îşi ia zborul un porumbel alb, la numai câţiva kilometri de insula grecească Samos, ca un generos apel la pace între cele două ţări riverane Mării Egee. Ne-au impresionat ritmul vieţii, atât la Istanbul, cât şi la Kuşadasi, gradul de civilizaţie, inclusiv în pestriţul vechi Istanbul, în hărmălaia aceea de lume parcă străină de ceea ce se întâmplă prin alte părţi ale Europei şi lumii, un colţ de univers uman unde până şi taximetriştii (cu o singură excepţie, rezolvată *alla turca*) înţeleg nevoile clienţilor, purtându-se mult mai elegant decât burghezii noştri taximetrişti de la Hanul lui Manuc şi de prin diferite staţii de metrou. Comerţul îşi respectă regulile lui tradiţionale, abundenţa şi calitatea produselor indigene parcă nelăsând loc concurenţei celor străine.

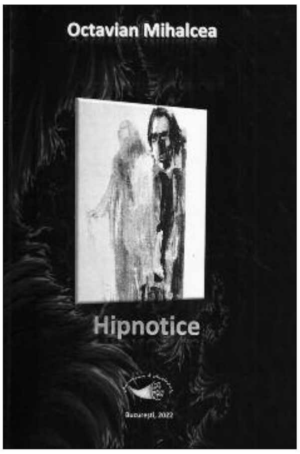
Pentru mine a fost o delctare să retrăiesc o săptămână în acel tumult dătător de energie, departe de nebunia politică de dincoace de frontierele Turciei. Nu că n-ar avea şi Turcia partide care se ciondănesc între ele, dar cetăţenii de rând îşi văd de treaba lor, neexistând crevasele ce grevează societatea noastră; peste tot, inclusiv la plajă, întâlneşti femei îmbrăcate conform normelor Islamului, împreună cu femei în ţinută europeană, tăifăsuind, savurând o cafea sau o îngheţată, ori călătorind în mijloacele de transport. Oare de ce lucrurile nu stau la fel şi în ţările occidentale ce găzduiesc milioane de imigranţi arabi?

Apropo de transport, acum am traversat pentru prima oară Bosforul pe cel de-al treilea pod, şi tot pentru prima oară cu metroul pe dedesubt. Undeva chiar am citit un slogan uimitor: „Suntem oraşul în care se construiesc 10 metrouri simultan". Nu e nicio exagerare: Istanbulul are în momentul de faţă o infrastructură de transport pe şine (metrou, tramvai, funicular şi teleferic) de peste 275 km, din care reţeaua de metrou, cu 16 linii (subterane sau la suprafaţă), măsoară 185 km şi asigură zilnic transportul a peste două milioane de călători. În general, în Turcia viaţa îşi urmează cursul normal, cu mii de cetăţeni, mai ales din fostele republici ale URSS, veniţi zilnic să ia marfă pentru buticurile de acasă. Dar ce m-a surprins de-a binelea în acest periplu este faptul că la înapoiere am călătorit într-un autocar cu destinaţia Odessa, în care doar cinci persoane eram din România şi vreo 20 din Ucraina. Ca să nu mai spun că în autogară aştepta ora plecării un autocar cu destinaţia Lvov - Kiev, cu traversare prin Republica Moldova. Uite-aşa, să crape de ciudă analiştii politico-militari ce maculează cu inepţiile lor sticla televizoarelor! Şi să-l asculţi pe Gică Petrescu cântând „Ce frumoasă este viaţa"...

Evadare cu cifru

Noul volum al lui **Octavian Mihalcea***, „**Hipnotice**”, însumează experienţe proiectate în imaterial, dincolo de lumea perceptibilă, pe care o stare de transă hipnotică o fragmentează şi o recompune formal, textual, în secvenţe poetice greu de descifrat pentru destinatarul (cititorul) nepregătit să accepte „Apa din spatele cuvintelor”, adică acea stare de agregare întâlnită frecvent în tablourile lui Salvador Dali şi care constă în captarea formelor suprareale, urmată de lichefierea lor într-o exuberanţă imaginativă: „Apa din spatele cuvintelor/ ar întinde sabia/ până la înălţimea arborilor fără nume// frământări şi tăceri/ puls pe ritmuri tremurătoare// iar după trezire/ zgomotele vor părăsi/ ecranul// amăgirea e presărată/ pe lângă urme” („Fără nume”). Opoziţia curgere/spargere este frecvent întâlnită în (aparent) lipsa de logică a visului, acolo unde informaţiile reziduale nu mai gravitează libere prin subconştient, ci se combină în secvenţe poetice. „Cioburile” cer implicarea eului în salvare, în oprirea căderii în nostalgie, în nelinişte, în depresie: „puterea/ numai a noastră/ trebuie/ să ne salveze// pentru că am plutit/ în preajma nisipului liber/ pentru că mările/ erau mai tandre// dar acum cioburile/ alungă liniştea/ strălucirea colţului/ aminteşte ceva” („Cioburile”). Până şi timpul, îndeobşte curgător, îşi modifică substanţa, ca şi muzica din „Lamento”, cea care, în alt poem („Vorbe de sticlă”), „înfăşoară oase”. Rezultă un spaţiu-timp oniric („regat incandescent/ al fierului curb”), unde, topit la mari temperaturi şi necontrolat, pulsează încă „sufletul ceasului”. Poemele se circumscriu unor „fantezii curgătoare” („O suspendare”), iar procesul de fragmentare, departe de a deveni un obstacol, apare în text ca o necesitate psihică în procesul de vindecare. Nenumită, doar sugerată, suferinţa/ sfâşierea sinelui este plasată în stratul de profunzime al textului poetic: „Veneţii atunci curgătoare/ punte sau sfâşiere/ sau balans// secunda versului/ doar secunda/ la limită// convoaie lungi/ de turnuri/ crucificate” („Turnuri”). Cu apariţie recurentă, cioburile, ca şi picăturile, trimit la disoluţia eului şi la încercarea de restructurare a întregului: „Ca visul fără început/ apare acest simbol/ sărutul pieptului/ apropiere lentă/ mâna pe umărul drept// dacă ne trezim/ totul dispare// vor ameninţa/ picăturile sfâşiate” („Picături”).

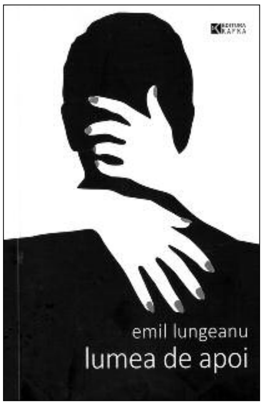
Dacă hipnoza, conform definiţiei, presupune depăşirea factorului critic al minţii conştiente şi stabilirea unei gândiri selective, poemele „hipnotice” tocmai de la acest principiu pornesc, pentru a ajunge la „dezlegare” („Dezlegarea ca o frică/ a începutului pur/ până la capăt” („Sunt alte îndreptări”) şi la învingerea, prin autocunoaştere, a sinelui („Au fost dintre/ cele care se mişcă/ sub pielea subţire/ ca linia ochiului verde/ sus unde învinge vertijul// cu toate împrejur/ te roteşti undeva/ eşti acelaşi/ viu sau nu// speranţa spală păcate// vei aplauda curţile viitoare” – „Curţile viitoare”). Opoziţia obiectivitate/ subiectivism, surprinsă în formulări concentrate şi cumva ermetice (un fel de metafore-ghicitori prin care textul poetic îşi asigură creşterea), ţine de complexitatea psihică a poetului care caută şi se caută, pendulând între lumină şi întuneric: „Creier cu zale/ aprinsă lumină/ alungată/ spre râuri tinere// cineva tace mai departe// ştiu că atunci/ te-ai speriat/ sânge şi boală// nu schimbi întunericul// dezleagă-mă încet/ dezleagă-mă încet” („Încet”). Influenţa suprarealismului (într-un poem este pomenit Paul Delvaux, pictor postimpresionist care s-a lăsat sedus, şi el, de ceea ce se află dincolo de real şi favorizează inteligenţa combinatorie) este mai vizibilă decât trimiterile la psihanaliză: „Umbră pe sprânceană/ sau strigăt/ înfipt în lemn// schelet descoperit/ când răsare soarele/ s-a răzbunat soarele// cine mă ştie/ mă va şti/ mereu aici// obrazul alb/ ameninţă/ zidire la marginea/ prăpastiei/ odată cu paşii/ lui Delvaux” („Paşii lui Delvaux”). „Flori negre”, „ochi de aur”, mătase, ceaţă, somn, pulsarea mării „în care se moare” („Spune mai mult!”), „inelul negru”, „bucăţile crăpate de marmură”, sabia, tehnicile prin care se accede la stratul de profunzime, acolo unde se ascunde instinctul de apărare („numără până la trei/ numără până la nouă// colţii mari sunt/ chiar visul peştelui” – „Colţii mari”), alături de multe alte elemente cu valoare de simbol, conturează un univers al esenţelor încă nestăpânite (neasumate conştient) în totalitate, dar care promit un final deschis: „Mâine o să visezi/ pieile tari/ frica fără noapte// biciul nemişcător/ al unor mângâieri// încearcă să pătrunzi/ sământa deschisă// te vor iubi/ zodiile duble/ gratii plutitoare” („Sământa deschisă”).

Scrisul este, de fapt, „exerciţiu misterios/ de îngheţat luminile” („Se înfioară mâna”), o cercetare nu lipsită de dramatism a „subteranului”, deci a locului unde se ascund, ameninţătoare, rădăcinile spaimelor arhaice, dar şi puntea secretă dintre subconştient şi eul care-şi vrea restabilită identitatea/ imaginea de sine: „Feţele unduiesc subteran/ nicio oglindă/ nu te arată/ cum eşti// poţi evada/ sau poţi împleti/ rădăcinile/ foarte atent/ la spasme” („Bijuterii”). Ca să găseşti ieşirea, să-ţi câştigi vederea de ansamblu, trebuie să treci dincolo de fiziologie, dincolo de carne şi de sânge, dincolo de labirintul mental care obstrucţionează zborul: „nu te îndepărta/ răbdare pas fin/ plecat din carne/ în vremea/ dintotdeauna alta// vreau să ştii:/ arde aripa/ prin labirint” („Aripa”). Şi poezia asta face, „într-o combinaţie cuceritoare”, amalgamând hipnotic „teatrul tarotul tribul”, în acompaniament de „hohote argintii ce repară” („Hipnotice”).

Valeria MANTA TĂICUŢU

***Octavian Mihalcea**, „**Hipnotice**”, Editura Anconeum & Analepsie, Bucureşti, 2022

Lumea de apoi a postficțiunii

Dostoievski spune că frumusețea va salva lumea. Obsedat de timp și istorie, **Emil Lungeanu**, care vede lumea kafkian, crede, totuși, că literatura o va salva!

După ce ficțiunea a invadat realul, a urmat cucerirea lui. Suprapunerea ficțiunii unui real care părea a-şi fi pierdut sensul şi rostul pare faza finală a acestei gândiri postmoderniste care creditează cu asupra de măsură ficțiunea în dauna nonficțiunii.

Aceasta este miza noului roman al lui Emil Lungeanu, un *roman scenic*, insolit ca fond și formă, *Lumea de apoi* (Editura Kafka, București, 2022), în care obsesia autorului pentru timp și istorie, pentru relația complexă a omului inclus în această eternă roată, se transpune într-o suită de scene şi secvenţe dramatice şi dramatizate, privite din perspectiva unui regizor universal care are predispoziții ludice, jucându-se cu imaginile ca un copil cu jucăriile preferate.

Ideea lui Emil Lungeanu include opinia că realitatea românească de astăzi stă sub semnul caragializării, nu al caragialismului, al unei farse de proporții, al obișnuinței în rău, o lume a absurdului și paradoxului, în care totul apare devalorizat. Culorile lumii și-au pierdut claritatea, la fel, valorile morale. Nu mai există alb sau negru, bine sau rău, ci un *mélange* în care absurdul și paradoxul își cer partea lor, cotă de participare.

Construcția de *policier*, cu elemente de thriller, ce amestecă suspansul cu surpriza epică, e justificată de intenția realizării unui ceremonial al povestirii cinematografice, în care să-și afle locul o logică a creației, urmărindu-și propria coerență. Text, metatext și intertext apar în doze atent cântărite, așezate ludic într-un puzzle în care starea civilă a ficțiunii face concurență stării civile a realului, chiar devansând-o prin semnificație. Timp și istorie se circumscriu acelorași vremuri, ieri și azi sunt fețele unui prezent stagnant, nu în *slavă stătătoare*, ci în slava paradoxului de *mahala a istoriei*.

Emil Lungeanu imaginează realist-ludic scene în care lumea lui Caragiale a devenit *lumea de apoi* și acaparează *lumea aceasta*, lume în care decelează semne și tare sociale fără leac, ca-ntr-o epidemie eternizată. Tonul uşor polemic îl vizează pe Eugen Lovinescu, cel care pusese sub semnul caducității, al *mutației valorilor estetice*, lumea lui Caragiale, considerând-o, odată cu dispariția realității istorice ce o generase, fanată. Realitatea istorică a dispărut, sugerează Emil Lungeanu, de multă vreme, însă actualitatea tarelor sociale și omenești o reiterează prin/în ficțiune, ceea ce face ca această *lume de apoi* să fie actuală în *lumea de azi*, o lume în care nu doar *viitorul a trecut pe aici*, dar adăstează și trecutul, devenit, paradoxal, lume eternizată. Opinia epică are ludicul ei polemic, în sensul absenței imaginii paradisiace și a oricărui optimism care să-l surmonteze, și pe el, pe acest ludic polemic, își construiește Emil Lungeanu povestea. Lumea de apoi a creștinului coincide cu paradisul, locul fără durere și întristare, în veșnică lumină și armonie. Lumea de apoi pe care o imaginează Emil Lungeanu, pornind de la *jocul secund* caragialian, reconstruit în/din perspectiva unui postmodernism care nu și-a aflat valorile proprii, fiind obligat să repete, să reinventeze valorile lumii de altădată, așa cum au fost ele răsfrânte în viziunea artistică asupra vieții, marcată caragialian, ca *lume răsturnată*, este o lume fără repere în realitate, o lume devansată de imaginația proiectivă a unui creator genial care i-a desenat contururile, i-a intuit resorturile și a poziționat-o la limita dintre tragedie și comedie.

Fără personaje pozitive, lumea lui Caragiale stă sub semnul unei eterne comedii, al unui *bâlci al deșertăciunilor*, al vanităților, un carnaval în care purtarea măștii a devenit obligatorie, în care personajul se confundă cu masca. Negând-o, Caragiale afirma, în fapt, o utopie – imaginea virtuală a unei lumi perfecte la care nu înceta/încetase să viseze. Era aceasta *lumea de apoi*, lumea de mâine din concretul unei istorii proiectate în vis utopic, o lume care nu a venit, însă, repetând caricatura în care o aşezase, prin satiră, Caragiale.

În această lume, Emil Lungeanu îşi aşază personajele şi povestea. Atmosfera generală este şi aici o atmosferă de farsă, carnavalescă, derulată pe fundalul unei Nopți a Muzeelor, într-o reconstiruire fantezistă, care şterge granițele dintre ficțiune şi nonficţiune. Dacă lumea este text, totul este imagine, aşadar, totul poate fi recreat/reconstruit, pe ideea actualității ficțiunii caragialiene – farsă, demagogie, ticăloșie lustruită, mistificare și disimulare ipocrită, recognoscibile în lumea de azi, a realității contemporane.

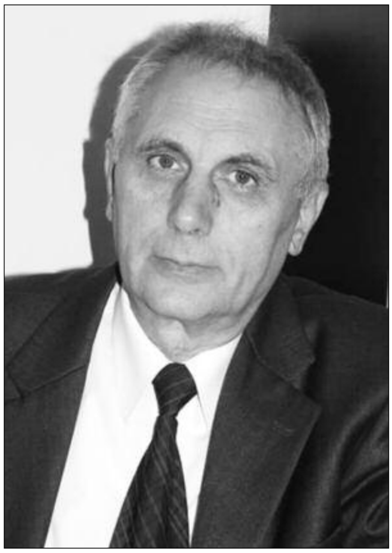
Din *lumea de apoi*, Caragiale și companionii săi - Delavrancea, Coşbuc, Vlahuţă, Eminescu - fac rechizitoriul lumii uniformizate sub puterea ticăloșiilor. „E vremea", spune Caragiale, „să aflăm dacă țărișoara asta, unde lingușirea și minciuna sunt virtuți, iară munca și talentul demne de compătimit, mai merită chinurile facerii de teatru și literatură. Căci unde-i progresul mult lătrat de liberali de la-nceputurile regimului constituțional și pân-acum? Nula! Același politicianism de paradă fără programe de principii, cu partide clientelare, aceiași teoreticieni de berărie, aceiași baroni feudali parteneri de afaceri ai administrației de stat, aceeași spoială legalistă cu ofrande de ochii lumii azvârlindu-se câte un *homme à la mer* pentru a potoli furtuna, aceeași impostură fără scrupul până la obrăznicie, incompetență crasă în parvenire, cultură a bacșișului – în scurt, un paradis al strâmbătăților în cari își fac de cap canaliile și te sfidează asasini nepedepsiți, în vreme ce victimele desperării se sinucid..."

Replicile binecunoscute, intrate nu numai în folclor, ci în bagajul expresiilor uzuale ale înțelepciunii populare, cu valoare de ziceri/proverbe, demonstrează sistemul de vase comunicante prin care viața și arta fac schimb de adevăruri etern valabile. Ancheta Smarandei Zaman, personajul narator, un personaj-suveică, totodată, făcând legătura între planurile narațiunii, nu poate decât să declare primatul ficțiunii asupra realității carnavalești în care absurdul a luat locul normalului, firescului. Acest firesc devalorizat este realitatea pe care o documentează și o conotează Emil Lungeanu în proiecția fantezistă ce aspiră, balazacian-postmodernist, a face concurență... ficțiunii.

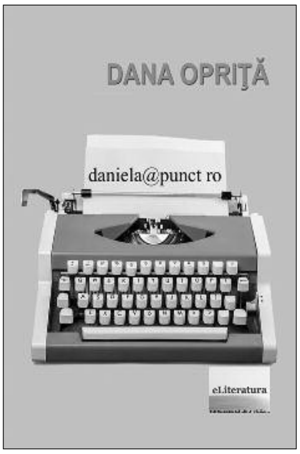
Ana DOBRE

10 aprilie 2022

Între dorința luminii sacre și agresivitatea realității

Intitulat *daniela@punct ro*, titlu care pe coperta I apare pe o filă ieșită parțial dintr-o mașină de scris, recentul volum de poezii semnat de Dana Opriță include, în primul din cele trei cicluri, o poezie în care poeta se imaginează dincolo de lucrurile sensibile, într-un cerc de lumină, al adevărului cunoscut sau care urmează a fi cunoscut, unde ajunge la braț cu cea mai frumoasă poezie, scrisă sau pe care urmează să o scrie. Plecând de aici și coroborând imaginea cercului luminos cu alte imagini ale asocierii poeziei sau poetei cu liniștea și iubirea (*Poem despre poem*), cu Adevărul divin (*Răspântii*), cu însăși Divinitatea ca sursă a luminii (*Prinos de bucurie*), renumitul poet-teolog-filosof Theodor Damian, într-o frumoasă prezentare introductivă, intitulată *Dana Opriță despre trecerea spre ziua a opta*, zi de odihnă divină după facerea lumii, pune poezia Danei Opriță sub semnul aspirației spre contopire cu lumea celestă, divină. El subliniază și faptul că, în pofida înclinației „spre o reflecție teologică mistică asupra lumii și vieții, Dana Opriță nu poate ignora condiția existenței *hic et nunc*”. Ca urmare, el identifică și principalele atitudini și sentimente ale acestei existențe, despre care afirmă că izvorăsc din tema suferinței și că sunt echilibrate, totuși, de „credința în realitatea condiției noastre metafizice” și, finalmente, în bunătatea divină (ca în poezia *31 decembrie 1999*).

Într-o altă cronică, la fel de receptivă, semnată în revista „Destine literare” (anul 16, nr. 59), cunoscutul poet, istoric și critic literar Ion Haineș evidențiază, odată cu modernitatea poeziei Danei Opriță („capacitatea excepțională de a materializa imaginile, de a face concrete noțiunile abstracte”), și principalele ei laitmotiv: motivul toamnei, meditația despre poezie, despre marile probleme ale existenței (ideea de Adevăr, de Dumnezeu, de Credință, de Timp, de Identitate, de Amintire, de Lumină , de Iubire, de Absolut, de trecere, de destin, de Viața de Apoi, de singurătate, de căutarea unui Altceva), dintre care detașează ca mai persistente și cu înțelesuri aparte tema luminii, erotica și dragostea de viață (de a trăi bucuriile simple).

Dana Opriță, autoarea noului său volum de versuri *daniela@punct ro* (eLiteratura, 2022), este foarte atentă să sugereze ea însăși cititorului itinerariul tematic al cărții sale, structurându-l triadic și dând celor trei cicluri titluri semnificative, care să sugereze, în ordine, o introducere, un cuprins și o încheiere.

Primul grupaj, *Silabe*, reprezintă un fel de *Introducere*, fiind alcătuit din câteva micropoezii, cele mai multe apropiate de forma haiku-ului, una chiar un haiku reușit, care anunță unele dintre laitmotivele cărții, cum ar fi toamna, tristețea, singurătatea, sau așteptarea fără speranță: „Sunt ca un tren/ ce-așteaptă să-i apară-n drum/ o gară/ despre care știu/ că nu există”.

Al doilea ciclu, cel mai extins, intitulat programatic *Gânduri*, tratează, practic, toate temele propuse de autoare. Este vorba despre o poezie reflexivă, care se adresează și minții și sufletului, comportând, desigur, diverse interpretări, care, însă, comunică între ele și nu se exclud. Din perspectiva propriei receptări, consider că în noua carte a poetei Dana Opriță se confruntă tema Luminii cu tema Suferinței, lumina fiind, finalmente, divină, iar suferința rezultată, cel mai profund, din dezacordul eului auctorial – definit prin năzuința spre lumină, iubire, adevăr, bine, frumos – cu lumea tot mai indiferentă, dacă nu chiar ostilă, față de valorile amintite. Poeta pleacă nu de la credința în Divinitate, în fericirea celestă, în lumina căreia ar putea adopta o atitudine senină față de nefericirile vieții terestre, ci invers, dinspre viața concretă, trăită dramatic, cu mai multe neîmpliniri și dezamăgiri, spre speranța și credința într-o altă viață, care s-ar putea contura pe fondul veșniciei și al mântuirii divine. Prin dezacordul cvasiperpetuu dintre eu și lume, poezia Danei Opriță este străbătută de un pregnant filon specific literaturii existențialiste, favorabil exprimării reflecțiilor și sentimentelor de neîmplinire, de tristețe și amărăciune, spre care poeta este înclinată nu programatic, teoretic, ci intuitiv, prin sinceritatea trăirii și exprimării dezbaterii întreținute cu sine și lumea în care îi este dat să trăiască. Poeta găsește resurse de a ieși din chingile suferinței, pe de o parte prin trăirea bucuriilor simple (*O, brad frumos*), iar pe de altă parte, prin gândul și sentimentul unei Divinități deopotrivă exterioare și intimizate, prin care Îl intuiește pe Dumnezeu ca pe „Eu sunt Cel care este”, dar se descoperă și pe sine ca „eu sunt cea care sunt” (*Bucurie*).

Nemulțumirile și plângerile poetei față de lume (întrucâtva și față de sine) sunt diverse, așa cum și cauzele care le provoacă sunt diferite. Majoritatea suferințelor provin atât din trecerea ineluctabilă și inexorabilă a timpului care întomnează și viața poetei, cât și din lumea care nu i-a permis, prin timp, să fie ceea ce știe că este, să se exprime întru totul pe sine, să i se întâmple ceva frumos, să-și depășească singurătatea, să-și împlinească iubirea. De aici, mai multe poezii despre toamnă, anotimp care anunță cea de

a doua jumătate a anului și, prin urmare, ca simbol pentru ultima parte a vieții. Poeta își soarbe cafeaua „în acea dimineaţă/ când Toamna cerşea o îmbrăţişare/ iar eu îi trimiteam gândul meu spre mare" (*Obişnuinţe*); ascultă „melodia frunzelor alunecând/ spre pământul care le-a hrănit" şi foloseşte şi alte imagini specifice toamnei: „triluri răzleţe de păsări care refuză să plece/ văzduhul galben/ cer veştejit/ ploi ploi ploi..." (*Aerul zgâriat de tonurile înalte şi joase ale greierilor*); își imaginează corăbii adâncite spre larg, într-un decor autumnal: „Soarele adia lumina lui cea mai blândă/ împletind raze de miere şi fum" (*Poem de toamnă*); are „din nou amintiri cu frunze adunate de pe străzi... cu castanele – cărora le dedicam poeme - ...cu ceruri albastru-violet", toate acestea constituind „emoţia începuturilor/ uneori a începutului de sfârşit" (*E toamnă. Iar*). De aceea, volumul poate fi citit şi prin prisma dedicaţiei care îl însoţeşte: „Toamnei din mine" sau a motto-ului din Lucian Blaga: „Cuvântul – rană a tăcerii", descifrabil ca imposibilitate a creatorului de a exprima prin cuvânt ceea ce este de tăcut, de nespus. În aceeaşi cheie sunt şi mai multele poezii care personifică timpul în curgerea lui implacabilă: „Din nou mă întrebam/ nestatornic/ despre timp... (*Început de final*)", sau: „Mă uit pe fereastră cum trece timpul... timpul care trece pe sub fereastra mea" (*Mă uit pe fereastră cum trece timpul*); „Cum timpul se întinde leneş la picioarele tale/ spunându-ţi poveşti despre o copilărie/ pierdută în paginile unei cărţi/ e semn că e vremea să îţi faci bagajele vieţii" (*Alte fotografii din albumul de familie*). Precum timpul, şi „Viaţa şi-a văzut de drum,/ fără să te bage de seamă, fără să-i pese, cu paşi mărunţiţi de regrete, aşteptări şi iubiri ce întârziau să apară" (*Soleil*). De remarcat că poemele despre începutul de an sau despre primăvară, anotimpuri ale reînvierii naturii, exprimă o altă tonalitate afectivă şi conţin imagini ale luminii şi bucuriei.

Pentru a contracara nefericirea în raport cu veşnicia în care toate neîmplinirile sunt absorbite, uneori poeta îşi imaginează că vieţile cu întâmplările lor sunt doar nişte iluzii (*Mai mult decât nimicul*) sau umbre pe fundalul peşterii din celebrul mit platonician, iar alteori are intuiţia că ipostazele timpului concret (şi, respectiv, ale vieţii) nu se neantizează, ci se includ într-un timp infinit, care, într-un fel, se răsfrânge şi în finit: „ziua de mâine sau cea de apoi/ nu mai înseamnă decât/ o blândă rază de soare pe un cer infinit" (*Alte fotografii din albumul de familie*), astfel că noi ne bucurăm de „îmbrăţişarea unei lumi/ venite din alte universuri/ din infinitul a ceea ce suntem şi nu ştim" (*E toamnă. Iar*). Este vorba nu despre un infinit laic, ci de faptul că „Dumnezeu e mare şi drept/ lumina ne aşteaptă la capătul acestei tăceri" (*31 decembrie 1999*).

Timpul îşi subsumează şi erotica din poeziile Danei Opriţă, pentru că în ele este vorba despre o iubire care nu a rezistat timpului, pe care poeta o regretă şi o însoţeşte cu reproşuri adresate ambelor părţi. Tocmai de aceea nu pare a fi vorba despre un iubit abstract, generic, cel puţin atât timp cât părerile de rău se referă la o dragoste petrecută, trecută. Sau, dacă poeta se referă la mai multe persoane, ele oricum sunt individualităţi reale, concrete. În pofida sentimentului repetat că trecutul nu poate fi reînviat, uneori poeta invocă fie reîntoarcerea în prezent şi în viitor a cuiva din trecut, fie revenirea sentimentului de iubire de altădată, dar sub forma unui alt chip, care ar putea fi încă necunoscut şi nedefinit, abstract. Ceea ce doreşte, însă, cu ardoare, este autenticitatea, iubirea trăită şi nu simulată, declarată formal, dar „cu gândul la atât de concreta / cafea de dimineaţă" (*Cafeaua de dimineaţă*).

Tocmai pentru că poeta aspiră la înnobilarea sufletului uman, la înnoire şi creativitate, o parte însemnată din poeziile sale exprimă sentimente de dezamăgire şi amărăciune pentru un timp şi o viaţă repetitive, fără nimic nou, în care „şi parcă acest poem a mai fost scris" (*Povara repetabilă*) sau în care valorile superioare sunt răsturnate şi înlocuite cu opusele lor. În acest context, autoarea deplânge, între altele, lipsa de interes pentru poezie, pe care încearcă să o definească inutil, nemaiavând pentru cine să o descifreze (*Cine are nevoie de poezie*?), sau atitudinile antireligioase, care îl aplatizează pe om şi îl lipsesc de fundamentul cel mai profund al moralităţii şi echilibrului său sufletesc. Or, exprimând dezideratul său poetic, ea afirma în primul ciclu al cărţii: „Poemul meu e linişte./ Poemul meu e iubire./ Poemul meu sunt eu/ descifrând neînţelese înţelesuri/ ale dimineţii zilei de Apoi" (*Poem despre poem*), pentru ca, în ciclul următor, reafirmând că ,,Poemul trebuie să fie .../ cu gânduri lungi de primăvară târzie,/mirosind a pământ reavăn şi/ dor de singurătate", să conchidă, având în vedere lipsa interesului lumii pentru poezie, că „Poemul meu/ Este/ Un poem/ Al lipsei de poem" (*sau fără cuvinte, desigur*).

În ultimul ciclu al cărţii, intitulat sugestiv *Aici. Acum*, un fel de încheiere sau concluzie a întregului volum, poeta îşi exprimă în câteva poezii sentimentele pe care i le-au generat anii de pandemie: nevoia de solidaritate (*Depărtare*); faptul că „nu-i chip să trăieşti într-o lume fără viaţă/ fără cuvinte fără îmbrăţişări fără speranţă fără/ frumos/ fără nimic..." (*Simfonia tăcerii*); admiraţia pentru cei care s-au opus micului rebel (Covid 19), mergând la un concert Enescu, pentru că „ei şi nu doar ei/ au ales să spună NU/ însă un mare/ DA" (*Ascultând Enescu*). Este clar că poeta desfide, înainte de toate, frica (*Întrebare*) şi îndepărtarea de viaţă, afirmând: „pe mine mă iertaţi,/ eu vreau să iubesc, să trăiesc, să mă bucur,/ pentru mine P este de la *poezie*, nu de la pandemie,/ îmi pare rău/ *depărtare*/ nu face parte din vocabularul meu" (*Cuvântul meu*).

Atentă la *Silabe* – din care alcătuieşte cuvintele tematice ale poeziei sale, la *Gânduri* – ca reflecţii lirice la problemele condiţiei umane, la *Aici. Acum* – prin care îşi exprimă atitudinea faţă de prezentul atât de agresiv la adresa omenescului, Dana Opriţă este la fel de exigentă şi faţă de stilistica poeziilor sale. Caracteristica principală a stilului său constă, aşa cum s-a remarcat, în plasticizarea noţiunilor abstracte. Procedeul folosit de poetă este acela al personificării noţiunilor, al transformării lor în personaje, cărora li se atribuie însuşiri care servesc la exprimarea diferitelor stări de spirit. Sunt personificate îndeosebi timpul şi viaţa, exemplificate anterior, dar şi tristeţea, suferinţa, bucuria, poemul, gândul etc., etc. Sunt remarcabile şi unele verbe tari, tăioase (primăvara zgârie, soarele dă buzna, cuvântul *împreună* s-a spart, liniştea îşi culege cioburile, tăcerea urlă, tristeţea ucide etc.) şi unele comparaţii sau metafore de mare forţă de sugestie, unele repetiţii şi inversarea unor sintagme.

Concluziv: volumul de versuri *daniela @ punct ro* ne dezvăluie un profil poetic pregnant şi frumos conturat, atât spiritual, cât şi stilistic, de urmărit în continuare în contextul poeziei române contemporane.

Ioan N. ROŞCA

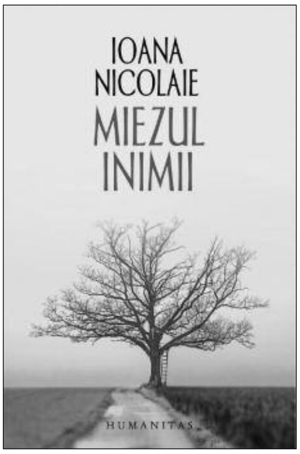
Miezul inimii – un loc în care te vindeci

Una dintre scriitoarele pe care le citesc cu mult interes şi pe care le admir din toată inima este **Ioana Nicolaie**, o voce feminină importantă, ale cărei cărţi de proză s-au impus în literatura română contemporană.

Ioana Nicolaie, un nume cunoscut de către cititorii atenţi la viaţa literară actuală, a publicat poezie, roman, literatură pentru copii şi este unul dintre puţinii scriitori implicaţi în proiecte de educaţie a lecturii, şi anume dotarea bibliotecilor şcolare, din comunităţi mai puţin favorizate, cu sute de cărţi noi, interesante, editate în condiţii grafice de excepţie. În acelaşi timp, prin prezenţa în mijlocul copiilor din aceste comunităţi vulnerabile, Ioana Nicolaie le oferă şansa să-şi descopere creativitatea, organizând pentru ei ateliere de lectură.

Revenind la cărţile sale de proză, după trilogia nordului (transilvan), aşa cum sunt cunoscute romanele sale *Pelinul negru*, *Cartea Reghinei* şi *Tot înainte*, la începutul acestei veri i-a apărut un nou volum la *Editura Humanitas*. Este vorba despre **Miezul inimii**, o carte de proză scurtă, alcătuită din 25 de povestiri, care aduc în faţa cititorului amintiri fascinante, recuperate dintr-o memorie afectivă, fragmente biografice, întâlniri esenţiale, toate trăite la modul absolut, cu o tensiune interioară şi o intensitate a mărturisirilor copleşitoare.

Universul *nordului* Ioanei Nicolaie îmi este familiar din romanele sale (chiar şi din poezia sa), laolaltă cu vocea originală, care îi susţine valoric şi estetic discursul literar. Aş putea vorbi despre o iscusinţă a sa de a integra în modernitatea scriiturii formule arhaice, cuvinte care aparţin zonei natale, tablouri ale vieţii rurale, într-un mod ireproşabil, fără să se simtă cusătura. Nordul, povestit cu vocaţie, cu voce limpede, fluidă, este pus în mişcare de capacitatea autoarei de a recupera un univers fabulos, o lume al cărei puls se simte în fiecare imagine, idee sau gând.

Nostalgice, dureroase, vindecătoare, povestirile Ioanei Nicolaie au ceva din probele de anduranţă, nefiind ocolite greutăţile impuse de viaţă, tragicele pierderi, acele zone ale sufletului atinse de durere, şi nici confruntarea cu experienţele amare şi lipsa de perspectivă din anii '80.

Miezul inimii este o carte care poate fi citită şi ca un roman, povestirile trec cronologic prin copilărie, adolescenţă, tinereţe, maturitate, fiind percepute ca un întreg, un depozitar de întâmplări şi încercări, o clepsidră al cărei nisip umple spaţiile unei vieţi autentice.

Ioana Nicolaie porneşte de la o amintire a primei copilării, în care figura mamei, cea care îşi dedică timpul şi toată energia creşterii celor doisprezece copii, este puternic conturată. Copilăria este marcată de dureroase probe şi, cu toate acestea, o forţă inexplicabilă, pe care o regăsesc şi în întâmplările petrecute la maturitate, reuşeşte să îmblânzească realitatea atunci când ea devine strivitoare. Felul în care copilul, adolescenta şi mai târziu tânăra femeie reuşesc să împingă lucrurile înainte, mirarea că dincolo de voinţa de fier ceva/cineva „deschide o uşă" stau sub semnul miracolului. Şi totuşi, o traumă rămâne, chiar dacă aceasta este percepută foarte târziu:

„Sunt a patra din cei doisprezece copii ai unei «mame eroine». Toate lucrurile prin care-am trecut în copilăria mea din anii optzeci ai unei ţări comuniste mi-au dat siguranţă şi independenţă. Dar şi nevoia de-a fugi continuu, cât mai departe. O vreme am crezut că m-au făcut puternică, dar azi sunt convinsă că tăietura de pe scoarţa copacului nu poate, cu timpul, decât să crească, oricât ne-am lupta să schimbăm asta. Şi creşte."

Povestirile din prima parte a cărţii au ca fundal ultimii ani ai comunismului, cei mai aspri şi plini de lipsuri, în care supravieţuirea era un act de curaj. La marginea unui mic oraş de provincie, fie el şi staţiune, nu părea posibilă vreo schimbare, o realitate austeră aducea după ea multă frustrare şi amărăciune: „Mama, când îşi primea banii de «mamă eroină» – te numeai aşa dacă năşteai mai mult de şapte copii –, ne împărţea cam trei bomboane de fiecare. Tata ne aducea şi el uneori ceva la salariu, de obicei fructe şi salam. Nu-mi aminteam să fi mâncat vreodată portocale." La nouă ani, când pierzi bancnota de 50 de lei, care ţi-a fost încredinţată pentru a cumpăra pâinea familiei numeroase, după ce străbaţi trei kilometri până la brutărie, lacrimile „au tăiş", iar momentul pare de nedepăşit: „Sufletul mi-e praf şi basculantele îl spulberă de-a lungul drumului până nespus de departe."

Dispariţia bunicii, cea care în ultimul timp al vieţii pământeşti le vorbeşte nepoţilor „despre cum, cândva, la începuturi, s-a făcut lumea" şi despre Fiul Ales, citindu-le dintr-o carte cu „cotor greu, ce ţinea la un loc sute de file roase de vreme", dar şi felul în care ea lunecă din lume, într-o primăvară, pe când se spoiau pereţii casei, sunt amintiri care nu rămân doar într-un obiectiv, ci se lasă developate, învăluite într-un tragism duios.

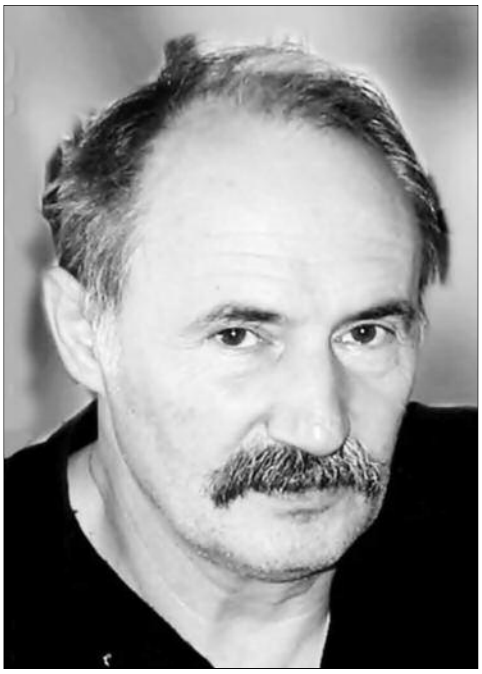
În povestirile din partea a doua a cărţii, care se referă la perioada de tinereţe şi maturitate, lumina cade pe amintirile legate de confruntarea cu Bucureştiul haotic, crud şi complicat al anilor '90. Impresionante sunt naraţiunile care surprind vulnerabilităţi, fragilitatea sentimentelor primelor iubiri, ipostazele feminităţii, întâlnirile de destin, precum şi cele legate de preocupările literare, despre care Ioana Nicolaie mărturiseşte (abia acum) că scriitoare s-a simţit dintotdeauna: „(...) pe timpul zugrăvitului sau al practicilor agricole, pe când coseam cu atenţie ştergare, şi pe când abia mai răsuflam în năvodul ce părea că nu se va mai deschide vreodată."

Cartea se încheie cu *lacrima* mamei, apărută în colţul ochiului la trecerea dintre lumi, „după anii ei strivitori". Pe când păsările zburau razant şi un fluture multicolor se ridica mai uşor ca un abur, în lumina soarelui lacrima a atins pentru ultima oară feţele celor doisprezece fraţi adunaţi în uriaşa grădină.

O imagine ireală, plină de semnificaţii, care se aşază în *miezul inimii*.

Liliana RUS

Virgil DIACONU

Nisipul

Nisipul intră-n oraş.
Nu-l vede nimeni, niciodată nimeni.
Numai ceasul din turn îl vesteşte uneori
când un fir de nisip se rostogoleşte cu zgomot
prin măruntaiele lui de fier, printre roţile timpului.

Nisipul intră-n oraş.
Nu-l bagă nimeni în seamă,
ignoranţa noastră îşi face veacul în lumea ideilor.
Numai copacul căzut lângă mine,
cu braţele deschise lângă mine,
pare să-i fi văzut chipul.
Numai el pare să-l fi văzut faţă către faţă.
Copacul îngenuncheat în mine.

Nisipul! O armată care se apropie în linişte
şi gata de luptă.
Nici o trâmbiţă nu-l vesteşte,
nici o flamură nu îl ridică la cer.
El înaintează întotdeauna tăcut,
cu războinicii şi iscoadele lui.
Şi lasă în urmă prăpădul. Nici nu îţi ridici bine tocul
din pasărea pe care tocmai o scrii pe cer, că pasărea
se face pulbere. Cu zbor cu tot se face pulbere.
Până şi visurile tale s-au făcut ţăndări.
Nisipul! O armată tăcută, care lasă în urma ei
pulberea cetăţilor de aur, cenuşa imperiului.

Nisipul intră-n oraş şi face ultimele îndreptări:
frânge gleznele narciselor şi ascunde sub vălul său
surâsul leprosului. Numai pe mine
mă lasă să-mi petrec
restul de zi în braţele acestei femei
cu o mie de petale...

Desigur, fericirea mea are o mie de petale.
Să nu te stingi, lumina mea! Rămâi cu mine!

Castelul

Despre copilul acela nu mai ştiu nimic.
Până şi castelul s-a ascuns de mine printre ruine.
Uneori, mă împiedic de turnurile şi ferestrele lui,
dau cu picioru-n soldaţi. Şi trec nepăsător
pe lângă prinţesa de aur.

Eu nu mai ştiu nimic despre copilul
din care am plecat.
Cireşul, care mă aştepta în fiecare dimineaţă la colţ,
îşi întoarce acum ochii în altă parte.
Şi poate că ar lua-o la fugă printre frunze,
dacă nişte puşti nu l-ar trage cu putere de mânecă.

Despre copilul acela nu mai ştiu nimic.
Vrăbiile s-au mutat de la mine cu toate cuiburile.
Eu am căzut până şi în dizgraţia zilei mele
de naştere,
a singurei zile când îmi amintesc că exist.
Şi caut răspuns.
Până şi propria casă m-a scos în brânci pe scări.
Casa mea e pe drum, mi-am spus, e pe drum...

Despre copilul acela nu mai ştiu nimic.
Şi totuşi, castelul îmi iese dinainte, uneori,
cu toate luminile aprinse, ca o corabie
care taie întunericul.
Şi prinţesa cu cireşe la urechi mă ia de mână
şi aleargă cu mine prin ierburi.

Negreşit, în noaptea aceasta mă voi întoarce!
În noaptea aceasta am să mă furişez
printre paznicii adormiţi.
Tiptil, să nu trezesc străjerii, păsările întunecate
de pe metereze.
În noaptea aceasta am să aştept în turn
ivirea zorilor.
Ivirea prinţesei. Acum nu mai aud decât râsul ei
care sparge în ţăndări dimineaţa.

Șapte teorii înrămate în privazul ferestrei

1. Teoria florilor de tei

Dacă drumul acesta e doar o ispită,
Să-l calc înainte, Doamne,
Să-l duc înapoi?
Și timpul pe care l-am răscolit până aici
Să fi fost pierdere de timp?
E primejdie înainte și frică
Ori suire pe soclu și înmărmurire
Ori chip de ceară ce arde.
Înapoi sunt flori de tei
presărate-ndelung,
Cu miros tare
Ce duce-n văzduh,
Unde e chipul *Ei*.
Înainte sunt flori de tei
așezate-n borcane de porțelan
Și câteva căni de pământ
cu ceai fierbinte
Pentru insomniile mele și nervi.
Acum e un pas șovăielnic?

Triumfător,

Cade peste mine
Ploaie de mai.

2. Teoria foilor de ceapă

Pe uliți tainice
Dansează flori de ceapă,
Se ridică dintre pietre colb roșu
Precum aburii din desimea pădurii.
E zvon de primenire de ploaie
Și muzici de vânt se aud
Precum lăutele cerului de deasupra.
Pe șevalet aștern culori -
măreața mea pictură -
Și zugrăvesc fantasme
Cu priviri delicate, fragile.
La balul din drum
Vin frunze de pretutindeni:
Înrămare de toamnă multicoloră
Și vântul se-aude tot mai aproape...
Nu mai e dans,
Ci urgie de zei
Și foi de ceapă cu poalele-n cap,
Alaiul de frunze se duce furibund înainte
Pe drumul de tină - dănțuire
din altă lume:
Aștept și eu
Un vânt mai puternic.

3. Teoria frunzelor de leuștean

Din palme se ridică
Miros de leuștean verde,
Încolțit peste noapte.
Închid căușul palmei, ferecat,
Să-l țin
Ca pe un fluture cu aripi vibrânde
Ce se zbate-nlăuntru.
Printre degete răzbate
parfumul cel verde
Până-n nările larg deschise...
Cum a pătruns odicolonul în sânge
Nu știu și nici
Cum gândul miroase puternic
a leuștean -
Să fi devenit o simplă frunză de verdeață
Și apoi o întreagă grădină
Iscoditoare, zămislitoare fiolă
Cu parfumuri...

4. Teoria florii de mușcată purpurie

Reflexe sângerii și răni deschise
Se preling pe geamul ferestrei închise;
În colț, continuu,
Cad lacrimi de purpură;
Înlăuntru perdeaua e imobilă,
Dar cu irizări purpurii,
De crepuscul.
În oglinda culorii dintre frunze,
Ochiul e o pată de sânge
ce se ofilește încet.
Nu știu cum simt că dincolo
E o inimă purpurie:
Sunt tot eu... Este *Ea*?...

Fereastra rămâne închisă sub grilajul
de fier.

5. Teoria macului din câmp

Cât vezi cu ochii, e gândul de lut,
Priveliște galbenă și verde:
Câmpii nesfârșite de grâu și de buruieni -
Monotone, prea întinse priveliști.
Dintr-odată, izbucnire de magmă,
Nervoasă chemare, unică,
apăsătoare dorință,
Geologică izbucnire -, năvalnic
E Vezuviul din lan.
Pe pajiștea mea, mereu născătoare,
Sunt doar maci:
Afrodisiacă, opiacee culoare,
Pântec de nesfârșite, pulsatile răscoale,
stelare,
Râuri de soare, puzderii,
Lumini clar izvorânde...
Dincolo de zare e gândul de aer,
Precum macul din câmp.
După cutremur, explozia, râul de lavă,
Cenușa -
Apoi vine
Vezuviul minții, craterul, prăbușirea.

6. Teoria sforii de pe grindă

Pădurea sta-ntr-un pămătuf,
Ardea cu vâlvătaie ca o torță,
Zăcea-n incendiu și năduf,
În perii lui cei plini de forță.

Și n-a rămas decât cenușă,
Precum pe-un coș de crematoriu,
Prinsă de muri ca o căpușă
Și-n zare fumul iluzoriu.

Doar sub pământul rece-umed,
Un vierme tot dădea târcoale,
Tot căutând un lemn mai putred
Să-l spurce, să-l înece-n bale.

Și-n lemn se odihni o vreme,
Dospind eterne măruntaie;
Și din străfund un zeu iar geme,
Pornind o verde vâlvătaie.

Țâșni prin huma desfundată
Din nou pădure ca o torță
De frunze și de flori curate –
Tulpini se prinseră cu forță.

Cu ochii mari privesc în zare.
Tresar când văd venind o fată
Și iar pădurea arde pare...
Părere-i? Ori o umbră de-altădată?

M-ascund de teamă după lună,
Ca focul serii să mă prindă:
Gândesc că noaptea o s-apună
Și leg o sfoară sus, de grindă.

7. Teoria Anei celei zidite. Smeriți să stăm...

Fântâna lui Manole nu mai are apă?
O seacă iar năluca din adâncuri?
Vin ticăloși și-ntruna se adapă?
Cuprinsă-i temelia iar de smârcuri?

Dar Mănăstirea jalea-și strigă
Și lacrima incinta o inundă,
Căci tot cu plânsul Anei se irigă,
De-atunci și pân' la ultima secundă.

Pe ziduri, pe icoane se prelinge...
Pe turlă, trupul lui Manole trece
Și dragostea din *Carte* iar învinge,
Spre apa cea curată, clară, rece.

Se-aud cum cântă-n cor *Părinții*
Și dau binețe, binecuvântare;
Sub bolți coboară iarăși sfinții,
Vecernia-i la timp de sărbătoare.

Nu-i grabă... Și Iisus ne-așteaptă...
Noi, din lumina Lui, divină,
Să bem din apa Lui cea dreaptă -
Cu gând curat, fără păcat ori vină.

Smeriți să stăm, ca Ana cea zidită
Sub zidul sfânt de cărămidă,
Ca ea, să zămislim *Biserica* iubită,
S-aprindem un opaiț în firidă.

Fântâna lui Manole curge iarăși,
Și apa lui ne ține iar de sete.
Noi lui Iisus cel drept să-i fim tovarăși:
Doar bunătatea *Cărții* Lui să ne îmbete.

Lucian COSTACHE

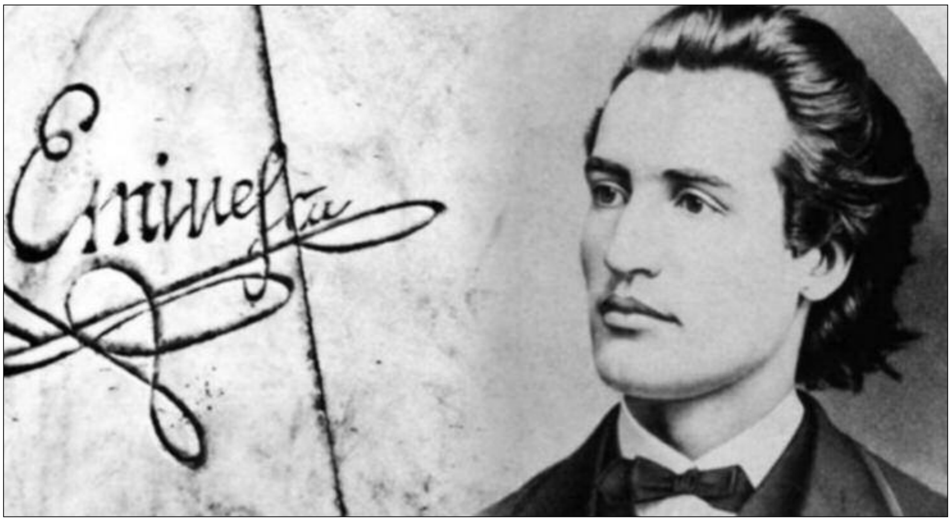
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 103
■ Septembrie 2022
Cafeneaua literară

Ancheta Cafenelei literare

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

În speranța că nu ne-am osificat și că încă ne mai punem problema valorii și a destinului poeziei, vă propun să răspundeți la întrebările acestei anchete exact așa cum credeți de cuviință.

1. S-a discutat foarte mult și în fel și chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeți că a/au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluați, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepție, o capodoperă, ocupă ea o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă mai mulți scriitori tineri, în revista *Dilema*, din 27 februarie 1998? Pentru un alt poet, optzecistul Călin Vlasie, „Eminescu este idiotul naţional" (interviu cu poetul Daniel Corbu, în revista *Feed Back*, nr. 2/2005), iar pentru Cezar Paul Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este un „poet inert și ridicol"…

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeți că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi sau ale poeziei majore din secolul XX? Sau raportată la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulțumește în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciați poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o includeți?

5. Ce poeți, români sau străini, credeți că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

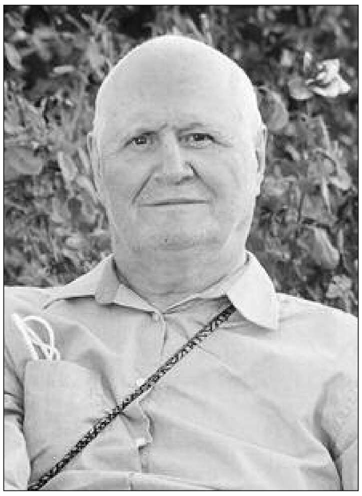
7. Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022

Denk ȘERBAN

MIHAI EMINESCU ȘI FALANGA EMINESCIANĂ

1. În mare măsură, istoricii şi criticii literari români ai secolelor XIX şi XX s-au definit în raport cu Mihai Eminescu, intuit încă de la început, prin creatorul criticii estetice româneşti, Titu Maiorescu, drept un reper înaintea altor repere, nu unicul, însă fundamental. În secolul XX, două personalităţi importante, Dumitru Panaitescu-Perpessicius şi George Călinescu, îşi focalizează preocupările pe creaţia eminesciană, cel dintâi, prin monumentala ediţie critică, cel de al doilea, prin monografiile „Viaţa lui Mihai Eminescu", „Opera lui Mihai Eminescu", „Istoria literaturii române", capitolul „Mihai Eminescu, poetul naţional". Întemeietor al modernismului critic românesc, sociolog al culturii, Eugen Lovinescu, alături de Titu Maiorescu, cel mai important, cult, influent istoric şi critic literar român, susţine cu argumente estetice, pe lângă creaţia eminesciană, alte nume importante şi controversate la apariţie, pentru a ne referi numai la poezie, Tudor Arghezi sau Ion Barbu. Să adăugăm aportul studiilor stilistice ale lui Tudor Vianu, care, inteligent, nu a călcat pe teritorii biografice şi critice, unde domina mult prea guralivul George Călinescu, pentru a nu polemiza cu patronul absolut, prin amendarea unor exagerări şi erori ale acestuia. În a doua jumătate a secolului XX, Ion Negoiţescu, dar mai ales Petru Creţia devin cei mai informaţi eminescologi, o nouă ştiinţă, care vorbeşte prin însăşi existenţa ei de importanţa creaţiei unuia dintre marii creatori vizionari. Repet, toţi criticii literari români sunt într-un fel sau altul eminescologi, în zilele noastre Alex. Ştefănescu publică analize pertinente, însă, aici, ultimul din lista propusă trebuie menţionat Nicolae Georgescu, discipol şi continuator al lui Petru Creţia. Cele peste 20 de volume dedicate biografiei şi analizei operei fac din Nicolae Georgescu un expert în cercetările eminesciene, cu o singură absenţă, un volum de sinteză a tuturor ideilor şi concluziilor.

Viziunea cea mai amplă aparţine lui Petru Creţia. După ilustrul clasicist, Mihai Eminescu proiectase o epopee, unde să sintetizeze istoria culturală a umanităţii, un uriaş templu literar, cu mai mulţi piloni fundamentali, Egiptul, Grecia, Dacia. A compus, crede criticul, cam un sfert din arhitectura aflată în manuscrise. Cele 420 de poeme în ciorne complete şi bruioane, de unde ediţia Maiorescu a reţinut 64 de texte (unele tipărite chiar de autor în *Convorbiri literare*), sunt abia pietre de aşezat în „ziduri". Celelalte trei sferturi au rămas în iluziile poetului şi au dispărut odată cu moartea sa tragică. Suprasolicitat nervos de amploarea proiectelor, ca un alt Antoni Gaudi, Eminescu a suferit de depresie severă, dar medicina

Virgil Diaconu, Octavian Doclin, Ion Cocora - Băile Herculane, 2006

epocii, nu în România, ci în lume, nu era pregătită pentru tratarea acestor afecţiuni caracterizate prin indispoziţii trecătoare, dar repetabile periodic, cu interes scăzut pentru viaţă, boală sintetizată de un poet romantic prin metafora „soarele negru al melancoliei”. Printre depresivi s-au înscris nume precum Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Gogol, Dostoievski, Șostakovici, ba chiar tiranul căzut în severă melancolie, Lenin. Dincolo de depresie, pe care ar fi dus-o pe picioare, Mihai Eminescu mai avea nevoie de vreo 30-40 de ani cu nopţile dedicate poeziei şi cu zilele dedicate gazetăriei, şi epopeea ar fi fost întemeiată, o „divina commedia” mitică şi magică a civilizaţiei umane.

2. Mihai Eminescu rămâne şi va mai ocupa centrul canonului literar românesc, dar fără exagerări; este primul dintre egali, alături de Alexandru Macedonski, George Bacovia, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Lucian Blaga, lista rămâne deschisă, nu am nume de continuat (totuşi, de ce nu baladistul George Coşbuc, de ce nu Ion Pillat, Alexandru Philippide, Radu Gyr?...) La o lectură integrală, Nicolae Labiş este un poet genial, cu marele zbor frânt. Poetul Călin Vlasie, pe care îl cunosc personal, nu ar dori, Doamne fereşte!, să fie etichetat la rândul său „idiot naţional” pentru emiterea unor astfel de inepţii, nu singura antieminesciană, un fel de vărsat de vânt al copilăriei frustrate. Nu ştiu cine este Cezar Paul Bădescu, dar nu Eminescu este discreditat, ci un oarecare C. P. B. şi alţi „inerţi” şi „ridicoli” asemănători. Spus pe scurt: pur şi simplu, Eminescu a creat o operă simbolică pentru poporul, cultura şi psihologia lui, a devenit conştiinţa poetică a românilor de pretutindeni, susţinut de alţi creatori cu dimensiuni estetice, morale, filozofice comparabile cu Înaintestătătorul. De ce Eminescu? De ce nu altcineva? Cine? Există unele explicaţii istorice, de conjunctură, de ce chiar Mihai Eminescu. S-a aflat la locul potrivit, la timpul potrivit, în generaţia potrivită, posesor al unei creaţii doveditoare. Ion Budai-Deleanu, Vasile Alecsandri erau, de asemenea, pe aproape, însă au ratat de puţin. Sau, din contra, nu au ratat, discuţia este deschisă şi va continua, fiindcă aceste trei nume încă ascund profunde enigme.

3. Creaţia de poet, de prozator fantastic sau realist, de dramaturg istoric sau de moravuri, de jurnalist, pamfletar, editorialist, polemist cumulează nu numai capodopere literare, ci şi tezaure de tehnici literare şi de limbaje integrate acestor creaţii, multe capodopere, altele nedesăvârşite, încă în lucru în manuscrise. Specialiştii în stilistică au ajuns la concluzia că versurile eminesciene, proza sa cuprind un inventar al tuturor figurilor de stil posibile în limba română, înainte de a fi fost tipărite astfel de inventare sub formă de dicţionare speciale. Pentru uz propriu, a compus un dicţionar de rime. Artist, gânditor filozofic, sociolog, economist, lingvist, Eminescu le cam integrează pe toate, începând cu un poet al discursului romantic („eu rămân ce-am fost, romantic”), specific secolului al XVIII-XIX-lea european, discurs existent, printre mulţi alţii, la germanii Goethe şi Schiller, la ruşii Puşkin şi Lermontov, în poezia englezilor Byron, Shelley, în francezul, *helas*!, Victor Hugo. Toţi, în ţările lor, sunt consideraţi, preţuiţi ca poeţi de rangul întâi, poeţi naţionali, poeţi care au deschis calea simbolismului, expresionismului, ajungând până în modernitate. Câte dovezi avem că postmodernitatea există? Semănătoriştii români, Vlahuţă, Iosif, Anghel, Petică, îl recunosc model pe Eminescu; simbolistul tragic, precursor al expresionismului, deconstructivismului, absurdului, George Bacovia, îl identifică pe Eminescu model interior, alături de Alexandru Macedonski; neotradiţionalistul Ion Pillat are aceeaşi creaţie; Labiş, la fel; Stănescu, ca resuscitator al modernismului în anii ‘60 ai secolului XX, îl indică precursor pe Eminescu. Cu toate scandalurile şi etichetările obraznice, Eminescu nu poate fi clintit din locul său recunoscut de critica literară canonică, pentru că este singular, totuşi, alături de ceilalţi corifei, repet, Macedonski, Arghezi, Bacovia, totdeauna în topul creatorilor...

Ce înseamnă poezia majoră a secolului XX fără Eminescu? Este imposibilă, fiindcă discipolii săi estetici sunt chiar poeţii secolului.

Cum arată poezia majoră de astăzi? Greu de spus, trebuie întâi căutaţi, identificaţi „marii poeţi” de azi, dacă există, şi vă asigur că există! Unde este un alt Eugen Lovinescu să îi aştepte şi să nu-i dea pe uşă afară? Nu vă orientaţi după falsul canon al celor 100, totuşi printre ei strălucesc Gellu Naum, Marin Sorescu, Ștefan Aug. Doinaş, probabil alţii. Apoi întrebaţi poeţii. Vă vor arăta aceeaşi cale de urmat, de unde Eminescu nu lipseşte ca bornă esenţială. Poezia este transtemporală, repetitivă după mari perioade, precum clasicismul francez după marea dramaturgie şi poezie greco-latină. Sau Shakespeare, a fost sau nu un alt Eschil-Sofocle-Euripide-Seneca? Poezia de azi e deconstructivistă, parodică, ironică, are nevoie de modele pentru raportare; adevărata mare poezie nu are nevoie de modele de raportare, îşi este suficientă sieşi. Shakespeare există în afara lui Euripide, Henrik Ibsen în afara lui Shakespeare, iar Eminescu în afara lui Goethe-Schiller-Hölderlin.

4. Primul mare poet român este Ion Budai-Deleanu, singurul comparabil, în întreg şi pe porţiuni, cu Homer, Vergilius, Dante, Tasso, Cervantes. Baronul von Buday este creatorul inclusiv al romanului istoric românesc. Din păcate pentru noi, nu pentru el, a scris într-o limbă inaccesibilă celor de azi, după model dantesc. În secolul al XIX-lea, limba literară română a atins o culme, constituindu-se după model popular, uzurpând modelul cult, livresc, latinist al Școlii Ardelene. Îndărătul limbajului obscur, „Ţiganiada” este o capodoperă europeană a poeziei epice, la înălţimea numelor enumerate mai sus. Am încercat să dovedesc aceste fapte rescriind marele poem în versete şi în limbaj modern, rezultatul vorbeşte de la sine: poezia şi cultura literară română încep cu „Ţiganiada”. Vă rog să verificaţi, vă stau la dispoziţie. Alt gigant al poeziei române preeminesciene este Anton Pann, care a sintetizat întreaga influenţă a Orientului islamic, a poeziei sale moralizatoare în „Povestea vorbei” şi în „Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea”. În sfârşit, Vasile Alecsandri, nimeni altul decât autorul baladei „Mioriţa”. Demonstraţia s-a făcut de Alexandru Bulandra în „Dosarul Mioriţa”, editura Paideia, 2011, Bucureşti. Marele poem nu a fost cules, răspândită idee romantică, osianică, din gura niciunui bade cioban din Vrancea sau de sub muntele Ceahlău, până şi bardul le încurcă, ci a fost compus, în perioada anilor 1843-1850, la Mirceşti, iar manuscrisul, aflat în casa de bani, a fost

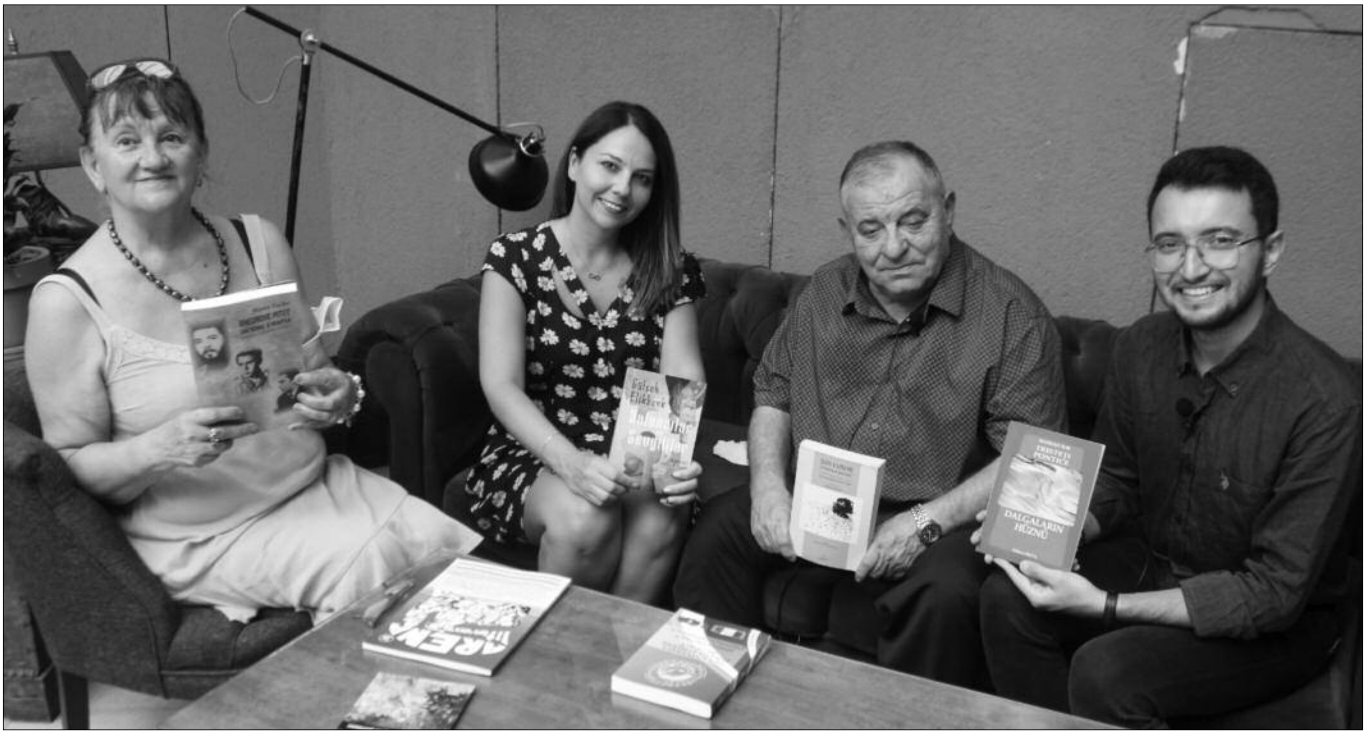
distrus în timpul celui de Al Doilea Război Mondial de un soldat jefuitor. Poemul a fost publicat în revista „Bucovina”, 1 februarie 1850, Cernăuţi, şi a avut destinul de a deveni poemul emblemă al poporului român, aşadar cea mai importantă creaţie literară care ne oglindeşte, modelează spiritul şi conştiinţa naţională, cu bune şi rele. Cu Grigore Alexandrescu încep europenizarea, modernizarea poeziei române, pe când Dimitrie Bolintineanu mai oscilează. Mihai Eminescu, la nivel de capodopere, şi Alexandru Macedonski, desemnează începuturile modernităţii şi toată modernitatea.

5. Nu se poate vorbi în aceşti termeni. Poeţii echivalează, dar sunt modelaţi de istoria, cultura, tradiţiile popoarelor de origine. La noi, Eminescu este baladist asemeni lui Goethe sau Schiller, epic/liric precum Byron, Petöfi, liric precum Shelley, clasicist şi imnic precum Hölderlin, compune basme filozofico-folclorice precum Puşkin sau Lermontov. Trece pe lângă „Ţiganiada”, publicată, totuşi, în 1877, însă în mod obscur. Îl are model inclusiv pe Vasile Alecsandri, imposibil să nu fi cunoscut Mioriţa, Toma Alimoş, poeme alecsandrine deghizate în poeme populare. Dacă proiectul intuit de Petru Creţia este real, toţi poeţii lumii ar fi devenit prin ei înşişi purtători de mesaje în epopeea eminesciană a umanităţii.

6. Întreaga poezie română, până astăzi, a avut model tradiţia eminesciană, dublată imediat de tradiţia macedonskiană. Secolul XX este eminesciano/ macedonskian, alături de toate avangardele şi modernismele, fie chiar post-, posibile. Luaţi modelul Brâncuşi, unde tradiţia s-a metamorfozat în modernismul cel mai acut. Tradiţia eminesciană s-a tot transformat până la marele poet de azi, daţi-i/daţi-le Dumneavoastră numele, fiindcă circulă printre noi. Fiecare mare poet urcă scara în mod relativ, nu o coboară, aşa că poezia rămâne la nivel constant, înalt. Nivelul îl coboară poeţii minori, dar strălucitoarea lor viaţă e scurtă, apoi se stinge fără urme.

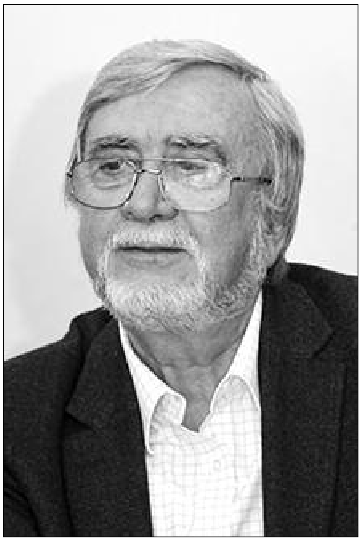
7. Nu se poate da un răspuns plauzibil. Nu este obligatoriu ca fiecare generaţie să aibă un Eminescu, un Arghezi, un Bacovia... Dacă nu îi are, îi va pregăti. Eu cred că astăzi este/sunt un poet/poeţi de amploare care se exprimă în limba română indiferent unde în lume, inclusiv în România. Este obligaţia editorilor, a criticilor şi istoricilor literari să-i identifice, ba chiar a celorlalţi poeţi să ajute. Dacă nu, vina aparţine tuturor şi orbirii momentane, fiindcă mărgăritarele strălucesc.

8. În istorie poeţii au fost aezi (greci), barzi (celţi), scalzi (islandezi, vikingi), akâni (kazahi), trubaduri, minnesingeri (evul mediu european), aşadar îşi recitau poezia, o cântau, o citeau în saloane literare, în cenacluri de recitatori şi cantautori (vezi modelul bombastic păunescian). Modelul poetului publicat în reviste, în volume aparţine secolului al XIX-lea şi continuă, probabil spre paguba poeziei, care ajunge mai dificil la cititorul obişnuit. Poezia trebuie învăţată pe de rost (de unde termenul memorabil), recitată, numai în ultimă instanţă citită. Modernismul modifică relaţiile, presupune o lectură conştientă, analitică, ceea ce... ceea ce îngreunează totul! Este o criză a poeziei, de unde va ieşi prin geniul viitorilor mari poeţi, barzi, trubaduri, totul e în aşteptare... Balada „Mioriţa” de Vasile Alecsandri a evadat din manualele şcolare şi prin anii ‘80 ai secolului al XIX-lea, la Brăila; recreată prin talentul, vocea şi cobza lăutarului Petrea Creţu Şolcanul, a devenit cântec popular (cântec bătrânesc), apoi exodul a continuat prin sute şi sute de variante, toate după 1880, niciuna şi niciodată înainte de anul publicării, 1850, fiindcă nu exista. Cel mai mare lăutar român, Barbu Lăutarul, habar nu avea de Mioriţa, cum nu avea habar de Eminescu. Poveştile cu dacii mioritici sunt caricaturale, întrutotul în afara oricărei discuţii serioase.

Marian Ilie în mijlocul prietenilor săi, scriitorii turci (Turcia, 2022)

HORIA BĂDESCU

Lui Horia Bădescu i s-a acordat de curând Premiul USR pentru poezie, pe anul 2021, pentru volumul ***Dinaintea ta merge tăcerea***, apărut la Editura Școala Ardeleană.

Din *Poemele păsării-vânt*

*

Șarpele zilei încolăcit în mirarea
cu care-și leapădă pieile duse.
Plină de căldura stinsă-n apus
piatra pe care-ți așezi osteneala
împreună cu el.
Pe rând se-ntorc în ele țărâna și apele.
Mâna întinsă spre creanga
văzduhului
culege otrava luminii.

*

Toamna,
un râs de copil,
o iubire târzie în care toate
se uită și pier,
toamna,
sălbatică fulgerare de sine,
sabat al tăcerii și umbrei,
sărutul lui Dumnezeu
pe creștetul lumii!

*

Și iată albinele serii
se-adună în stupul tăcerii
iar apele tulbură scocul
în care se scaldă norocul.
Și-ascunsă e ulița inimii-n care
aproapele ia depărtare,
catenele cercului sacru
în care se sfâșie veacul,
elipsa căzută-a mâniei,
proscrisul tărâm al regiei,
și-n pântecul milei actorii
jucând comedia Gomorii.

*

Zi după zi, ceas după ceas,
nimeni nu se știe cât a rămas.
Se duce trenul, gări după gări,
nu sunt răspunsuri doar întrebări;
câte răspântii, atâtea căi,
câte urcușuri, atâtea văi;
lumină plânsă de întuneric,
ieri e departe, mâine himeric,
timp fără noimă, fără popas,
timp al tăcerii fără de glas!

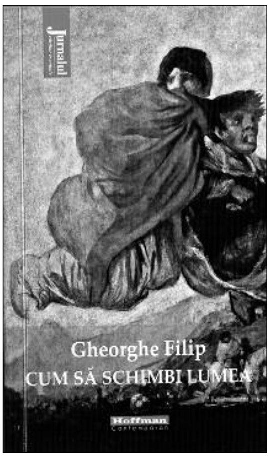
*

Pe o parte a lumii Tu,
pe o parte a lumii eu,
între noi bejenia lumii,
o părere de care ne sprijinim
amândoi,
un gând negândit,
un vis nevisat.
Pe o latură ieri,
pe cealaltă mâine,
între ele doar ființa păsării-vânt.
Pe o parte a lumii Tu,
pe o parte a lumii eu,
între noi palma deschisă-a neantului.

Un roman al rătăcirii și al căutării

Întrebările esențiale ale umanității, mereu actuale, în ciuda avertismentului evanghelic („Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici...”; Matei, 23: 23-28), revin într-un roman recent al lui **Gheorghe Filip**, ***Cum să schimbi lumea*** (Editura Hoffman, Caracal, 2022), când faustian, când zarathustrian, printr-un discurs epic bine articulat în ironii îndrăzneţe, în ficţiuni temerare, în introspecţii biografice, în derapaje adulterine ca neastâmpărată căutare de sine la limita teodiceei.

Citind această nouă apariţie a lui Gherghe Filip, se verifică o dialectică armonioasă a temelor, ca la orice prozator cu experienţă (*Cămaşa de duminică*, *Magia nisipurilor*, *Între două lumi*, *Nevoia de amintiri*, *Nepotul lui Mefisto*, dar mai ales *Trâmbiţa primului înger* şi *Orgiile de la Glimboca*). Tonul subtil ironic al autorului (*Nepotul lui Mefisto*, *Orgiile de la Glimboca*) şi ascensiunea spre probleme existenţiale (*Trâmbiţa primului înger*, *Între două lumi*) dau scrisului său șansa de a fi reţinut în rândul celor mai cutezante reprezentări antinomice ale umanităţii, atitudinea urmând a face diferența. Gheorghe Filip a preferat până acum detașarea autorului, mai mult sau mai puţin explicită, de personajele sale. Umorul şi ironia au servit doar ca moduri ale atitudinii, fără a-l implica pe autor şi fără a atinge limitele vanităţii etice.

Cu noul său roman, el renunţă la noncombatul detașării și, fără a merge pe linia elocinţei retorice, se implică autobiografic în teme superioare, ridicându-se din balastul periferiei, din nesemnificativul cotidian, spre sensul existenţei, și nu oricum; asumându-și o misiune salvatoare în numele recuperării umanităţii între simbolicii Adam şi Noe – între Păcat şi Lustraţie. Romanul începe ca un preludiu al eşuării: Mădălina este în ofensivă revanșardă față de lumea din jur, indolentă, frivolă, imorală – un gen de Maria Egipteanca; refuză izbăvirii deşertul şi rămâne să se lupte cu ispita, cu slăbiciunile sale şi ale altora. Ea nu o aprobă nici pe Nineta, prietena ei mai veche („Târfa din tinereţe părea acum coborâtă dintr-o icoană” – p. 9), dar nici pe preotul cu ochi de cotoi „care umblau leneş pe muierile îndoliate”. Experienţa prozatorului întinde cu abilitate cititorului capcana unui roman cu mai multe începuturi, ca într-un colaj – firul narativ, însă, va motiva convergenţa abia mai târziu: autorul se implică epic cu propria biografie. Şi el armonizează cu ceilalţi: „Eu mă abandonam vieţii. Socoteam că ea ştie mult mai bine decât mine ce are de făcut şi că nu trebuie decât să o las în pace să-şi vadă de treabă” (p. 13). „Lăsaţi întâmplarea să vină la mine, ca un prunc nevinovat este ea”, zicea şi Zarathustra. Astfel se abandonează simţurilor, plăcerilor lascive, hazardului, mizând că „dacă mustrările ating, totuşi, bruma aia de conştiinţă, înseamnă că nu e totul pierdut” (p. 15). De aici, spiritul faustian al faptelor va fi tot mai evident.

Viaţa liberă a lui Hristu, personajul principal, curge totuşi monoton: „dimineaţa la oraş, într-un anume punct cardinal (**n.n.** - el are în fiecare sector câte o iubită), după-amiaza la şcoală, în postura de renascentist (suplinitor la o catedră mozaic), şi seara cu ciorile” (la un local mărginaş) – p. 17. El are timide încercări de recuperare din situaţia jenantă în care se afla: „Plecăm, ne legănăm, probabil timpul e de vină, stelele, unul începe să lălăie, mormăim şi noi cu el, câinii latră, noi lălăim, ăştia dorm în casele lor ca nesimţiţii, un cocoş mai vrednic anunţă ziua care stă pesemne să înceapă” (p. 44).

Tentativa de căsătorie cu Iulia eşuează; femeia îl părăseşte pentru stângăciile lui, care nu pot garanta familiei nicio perspectivă. Alternanţa planurilor continuă paralelismul, colajul: Mădălina este o prezenţă tot mai evidentă, ea ademeneşte bărbaţii căsătoriţi, lăsând discret pentru soţiile lor mesaje ale adulterului. Ea vrea să-şi răzbune nunta ratată din cauza naşei, căreia îi va plăti mai târziu cu aceeaşi monedă. Iulia îl părăseşte pe Hristu în favoarea directorului; sensibil momentul în care suplinitorul merge la şcoală, în timp ce toţi îl privesc ca pe un nătărău. Capitolele se intersectează controlat, următorul începe cum se termină precedentul: „O văd pe Iulia mergând spre poartă şi încremenesc. Unde te duci? M-a invitat Ileana la o cafea...” (p. 73), respectiv, „Mădălina

își bea cafeaua. Are alături sticla de coniac...” (p. 74); astfel de legături se repetă după modelul anadiplozei.

Eșecurile lui Hristu se țin șir, iar el, reflexiv, se întreabă: „cum naiba o fi arătând steaua destinului meu?! Pesemne că era cea mai pipernicită dintre stele, vreuna şleampătă, șontoroagă, scăpată din vreo gaură neagră, clipind a stingere” (p. 87). Cu umor amar constată că, după ce l-a părăsit Iulia, a făcut cu adevărat ceva semnificativ: a scos satul din amorţeală, fiindcă toată lumea știe că ea a plecat cu directorul care își alungase soția tocmai pentru asta. Șocul are menirea să-l trezească pe Hristu din comoditățile cotidiene, să-l responsabilizeze și să-l valorizeze într-un anume rost: „Hristule, a venit vremea să lași deoparte amăgirile, să-ți apropii acel ceva, să îl vezi în detaliu, să-i dai un nume și să treci de îndată la împlinirea lui!” (p. 91).

Partea a doua a romanului scrutează introspecția lui Hristu, pe care îl găsim cu gândul la steaua aceea pipernicită și simțind nevoia unei mărturisiri solemne la mormintele părinților, spre a primi binecuvântarea lor, dar se mulțumește cu o rugăciune. Tăgada e mereu prezentă („să mă rog la doi sfinți deodată?” - p. 96), iar în semn că rugăciunea a fost totuși primită, i se trimite o viespe care bâzâie în fereastră; „vicleşug” al lui Dumnezeu. Dumnezeul acesta este perceput speculativ (după chipul și asemănarea...), un Dumnezeu care, contrar opțiunilor fideiste, se schimbă el însuși (pentru că nu este desăvârșit), odată cu lumea care se schimbă; conturarea ideii din titlu este tot mai evidentă.

Hristu își asumă misionarismul în numele Binelui, iar testarea persuasiunii se face în *Agora*, întruchipată aici de tarabele precupeților locali: „...să redescoperim sfioșenia, bunul simț, iubirea, îmi sparg plămânii... o roșie îmi trece, ca un bolovan, pe la ureche, apoi un castravete...” (p. 101). Este salvat de Mădălina, singura care îl aprobă și care îl va însoți cu devotament în *apostolatul* lui izbăvitor. Călătoria le relevă celor doi, la dimensiuni de hiperbolă, realitățile dure ale vieții rurale (depopularea, ruina, moartea) și urbane (ipohondria, consumerismul simptomatic, câinoșenia, ipocrizia și alte păcate morale). Ieșirea faustiană din păcat e doar o iluzie, iar oamenii lui Gheorghe Filip sunt aidoma celor ai lui Nietzsche – punți întinse între animal și supraom, iar Dumnezeul lor e mort, din moment ce Răul rezistă. Sau, în logica lui Plotin, Dumnezeu vrea să distrugă Răul, dar nu poate, sau poate și nu vrea, însă atunci care este originea Răului? – întrebări pe care le reia și Leibniz în *Eseurile de teodicee* (1710).

Gheorghe Filip conduce spre o teodicee căreia-i contrapune argumentele lumii, altele decât cele biblice ale Sfântului Augustin, dar nici așa problema Răului nu dispare, cu atât mai mult cu cât omul de turmă european simte nevoia *berbecului conducător* al lui Nietzsche. Contraargumentul lui Zarathustra conduce și el la dilemă: „Și eu slujit-am Dumnezeului acestuia de altădată, până în ceasul său de apoi. Ci acum sunt afară din slujbă, sunt fără stăpân, și cu toate acestea nu-s liber și nu mai sunt nici vesel” (*Also sprach Zarathustra* § 4.6). Omul lui Gheorghe Filip este aidoma celui al lui Plaut: *Homo homini lupus*. Ideea luptei cu ostilitatea naturii îmbracă forme variate, ciudate, ilare: un preot slujește într-o intersecție din sat, acolo unde vin marțienii, ca să facă dezlegare la ploi; seceta prelungită denaturează până și sufletele, fizionomiile. „Cu Dumnezeu înainte”, misionarii ajung într-un sat de sinucigași, demn de literatura asiro-babiloniană; *vama* spre moarte se plătește, iar cel hotărât primește un caiet în care își notează *cv*-ul și păcatele esențiale care au condus la decizia supremă. „Hai, magnificule Hristu, trimisul lui Dumnezeu, vorbește-le, hai, rostește cuvântul care să facă lumină în scăfârliile, în noaptea sufletului lor...” (p. 127). Într-un orășel, în piața de legume și fructe, se tratează ipohondriile cu o fiertură aducătoare de venituri și mai apoi de leac, au loc terapii mutilante, hăituiri, binecuvântări: „Femeile s-au despletit și miaună în draci ca pisicile, bărbații mârâie și latră ca o haită de câini turbați. Dumnezeu, care cu siguranță îi aude, are toate motivele să se teamă” (p. 135).

Misionarul Hristu își pune probleme teozofice importante: „Dar te-ai gândit vreodată că Dumnezeu, în marea lui bunătate, s-ar putea să fi greșit? A pus la început Cuvântul. Pe care mulți nu-l iau în seamă, mulți nu dau pe el nici două parale, mulți nu-l înțeleg...” (p. 143). Lumea este iremediabil rea, constată Hristu într-un sat unde nimeni nu vorbește cu nimeni și nimeni nu prea mai știe de ce și de când, nici chiar bătrânul învățător. „Se duc la pomană, rad tot ce s-a pregătit și mai cer și pentru acasă. Asta, așa, ca să fie paguba mai mare”, toți se acuză între ei, nimeni nu apără pe nimeni ca să evite încăierările, „doar apropierea de moarte ne determină să înfrumusețăm bătrânețea” (p. 145). Reflecțiile sunt și ele în consens cu realitatea relevată: „Sfârșitul, care e atât de aproape, face din noi niște oameni liberi. Vă dă prilejul să cunoașteți și să trăiți libertatea absolută. Voi singuri sunteți Dumnezeul vostru” (p. 162).

Semnificativ se arată episodul în care un al doilea Noe face reproșuri dure lui Dumnezeu: „Asta ai vrut? Nu ești cu nimic mai bun decât tatăl orbit de furie care, când își bate copilul, îi spune furios: eu te-am făcut, eu te omor! Tu de ce-ai făcut lumea asta? Ca să o faci țăndări? Și pe mine de ce m-ai cruțat? Ca să fac vreo arcă? Și pe ce să plutească arca asta? Pe firul ăsta de apă? Și pe cine aș salva eu?” (p. 179). Hristu, constatând că trăiește între noul Adam și al doilea Noe, crede că misiunea lui are cu adevărat sens întorcându-se în satul său precum se întorsese la palatele părintești eroul din basmul *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* – aici va da cel mai firesc sens vieții, întemeindu-și o familie în casa părintească și așteptând nașterea unui prunc în numele continuității fără sfârșit: „Mă întreb dacă Adam și Eva au stat vreodată așa în raiul lor, sub aceeași lună curioasă și blândă, cu îngerii în jurul lor”; „Sărmanul Noe n-a avut parte de asemenea seri, lui nu-i era îngăduită odihna, pentru că el trebuia să salahorească la arca aceea pentru a salva lumea” (p. 187).

Astfel, se poate spune că romanul *Cum să schimbi lumea* este o inspirată și hiperbolizată pledoarie pentru căutări și rătăciri de teodicee, dar mai ales pentru regăsirea de sine, după contestări cu râvnă ale datului divin la care, deși nu există alternativă, fiecare tatonează tainic una.

Iulian CHIVU

Chiparos

În dimineața aceasta sunt singur pentru că
am ieșit din singurătate
și va urma o veselă zi de o și mai veselă singurătate
voi închide ușa o dată și încă o dată,
sus-jos, coregrafie matinală artritică
executată cu sfințenie, mulțumescu-ȚI Doamne
mai am de trăit în lumina TA apoteotică amarul de vreme
peste care voi avea grijă să trag storurile încetișor
pe măsură ce ziua își va clătina umbletul, umbrele
către «amiazaapus», către seară, umplându-se de întuneric
precum chiparosul uriaș care arde acum la orizont
atât de verde.

Dioscur

„Lumină în lumină"

Dublu clic și iată-mă liber să circul carevasazică
pot levita chiar spre tavanul celest
miros a mosc și a insipidă levănțică
mâinile moi, de cretă, arată constant spre vest
cât timp storurile-s trase soarele nu poate apune
intru când vreau în oceanul dreptunghiular
bănuit albastru, străbătut de ghețari și de rune
nud păros, melancolic, stângaci și hilar
plaje întinse, vântul ușor, valuri cât se poate de line
ohoho, ce imensitate, ce întindere măreață de ape
sub care se mișcă tăcut înspăimântătoare jivine
care vor să te mângâie blând dar hulpav să fie aproape
cine sunt nu mai știu, mi-am lăsat și carne și oase
pe țărmul prelung să tot tremure veșnic de frig
lângă bulendrele ude, cusute anapoda, roase
voodoo doll doar ucis și pe care nu-l ajut și nu-l strig -
pixeli mortali se înfig ușurel pe sub pleoape, în mâini
destrămarea aceasta se aude în ritm hermafrodit
clipe și zile la rând pe bucăți aruncate la câini
doar o jalnică umbră într-o jilavă Cytheră de andezit.
Unde-s zeițele? Unde-i frumoasa mea Afro
dita, întunecată și rece, eriniile toate la cazne să pună
vibratila făptură virtual incarnată? Vai, iat-o
târâtă în magma lichidă de un vis care își tot adună
otrăvuri, neputințe, tânjeli, închiondorate ispite
din telurice puțuri în care și carnea abitir e pusă pe jar
împunsă de furca îndoielii, călcată de ascuțite copite
destrămată de dinți și de coarne, adunată-n asprul harar
cine sunt? unde sunt? încotro? iată-mă-s tot risipit
gol și ud, tremurând lângă recea lumină difuză
capul mi-e greu, mâna inertă, ochii mi s-au lipit
așteptându-mi de atâta amar diafana mea Muză
vai, repet întrebarea, mă privesc adânc în oglindă
bâlbâit căutând poticnit magica piatră pe jos
bâigui rotund îndoiala pe care limba ar vrea s-o cuprindă
sunt șoapta înghițită de umbră și mortul frumos
eheheu, tinerețe sălbatică, alergare nebună prin iarbă
mireasmă a dusei poteci, neîntinată floare de hyacinth
vii de departe ușure ca o sete ce-ar vrea să-mi mai soarbă
neterminatele vise care încă mă țin și mă mint -
lângă oceanul de pixeli vântoasa îmi va deschide fereastra
despletită urgie de șoapte, ploaie și reavăn pământ
oi sbura într-o clipă cât veacul în marea, albastra
luminoasa mea Noapte și m-oi închide-n Cuvânt.

Drumul prin iarbă

Iată-mă la masa de scris
este un fel de a spune iată-mă fugit din lume
pe cel mai înalt vârf de munte.

Este un fel de a spune
iată, m-am dat la o parte. Aici
nu mai e nimeni care să-mi amintească de mine
cel sărac cu duhul, netotul cu aripi de lemn căzut lângă
un dafin înlăcrimat.
Văzduhul este însângerat sau poate
soarele a apus. Cât de tainică este singurătatea
acestei căderi
cu un capăt în moarte!
De o parte și de alta e iarba, necruțător de verde,
iarba înaltă, bătută de vânt și de ploile reci,
reci ca și carnea care
se va desprinde de oase într-un timp al durerii fără sfârșit,
și va fi înghesuită în pământ odată
cu cel care nu a mai putut să mai plece
și căruia țărâna îi va astupa gura și îi va strivi inima
plăpândă și neștiutoare ca un colibri amețit de o lumină
strălucitoare.

Mysterium tremendum

Își scarpină pudelul pe burtă și privește visător pe fereastră
parfumul acestei zile are încremeniri de pagodă
poate să aștepte noaptea liniștit
de câte ori se trezește din veșnica somnolență
jilțurile masive, draperiile grele
îl învăluie într-o tăcere care sonorizează fiecare colț al odăii
- odaia lui de oficiant al singurătății -

Pipele așezate pe suporți de cupru,
cărțile aruncate studiat pe covoarele prăfuite,
garderoba lui, demodată și naivă, toate la un loc
alcătuiesc micul lui imperiu în care timpul
se așează cu exactă cumințenie

Câinele în miniatură își poartă jiletca trențuroasă
cu nepăsarea unui călugăr
obișnuit să suporte toate mizeriile vieții
dar mâna străvezie a acestui stăpân ciudat
care primește vizite atât de neobișnuite
îi alungă întotdeauna siguranța
invariabilei sale ghemuiri
între cele două perne violete
!Ceașca adăpostește cafeaua
veche de săptămâni de zile și închide
în porțelanul veșted bitumul iluziilor, morile de vânt
ah, strada cu rigolele ei murdare,
cerul, castanii din fața ferestrelor
același preot care trece surpat lăuntric
pe lângă porțile forjate!

Se întinde după cutioara de sticlă şi cu un aer absent
îşi vâră în gură un pişcot cenuşiu
mestecă răbdător având grijă de pliurile cretoase ale gâtului
scutură cu stăruinţă firimiturile de pe pledul
care îi acoperă picioarele
apoi închide ochii şi caută o poziţie cât mai relaxată
rezemându-şi capul de muchia dură a canapelei

Aduce din ce în ce mai mult cu un muribund
sortit unei aşteptări fără sfârşit -
ştie că răul care îl macină îi înapoiază
o parte din viaţă şi încearcă încet dar sigur
să se întoarcă spre capătul acela imaginar de unde
fără ţinte precise pornise la drum
încredinţat că este Alesul.

Printre picioarele sale pudelul se agită enervant
scheunând cu înverşunare
este singura şansă de a mişca încremenirea acestei clipe -

Nu reacţionează, nici măcar mâna străvezie care cobora
sigilând parcă aşteptarea aceasta dementă nu coboară

Oglinda înrămată se abureşte uşor
uşa se deschide fără zgomot şi,
ceremonios, aşteptând parcă încuviinţarea,
omul în frac roşu, bernardin care aşteaptă în prag
îl priveşte adânc şi
îşi scoate cu stângăcie pălăria de fetru

descoperind astfel o ţeastă de cioclu îmbătrânit
şi atoateştiutor
murmurând politicos
„timpul a trecut şi în sfârşit e timpul”.

Porţile

[Aizen]

Şi
nu mai veni, nu te mai aştept, nu, nu,
sunt destui care s-au înecat în prea lunga lor aşteptare
însinguraţi naivi acoperiţi de apele tulburi în care
nu se mai vedea nimic din panaşul nopţii strălucitoare
nu, nu

Am
numărat nu ştiu câte porţi imaginare
prin care aş fi vrut să trec mândru, înalt, glorios
întâmpinat de tine, supusă, cu pâine şi sare
luând clipei doar veşnica ei curată înminunare
chipul care abia atunci cuteza să urce de jos

Cu
braţul stâng am cuprins trestia cutremurată de vânt
luând şi umbrelor părelnica şoaptă
crescută-n auz destrămată
erai, nu erai, soseai, nu soseai, îngenunchere, avânt
întuneric-lumină, ceva ce nu mai zărisem vreodată.

Atunci
am înţeles că degeaba-s toate minunile lumii promise
nimic şi nicicând nu se întâmplă întocmai aici şi acum
ochilor orbi le sunt arătate lăuntricele răni însângerate,
deschise
lângă podul dărâmat de vuietul apei ca un uriaş bivol de fum.

Selfie

Singurul cântec s-a stins demult
Iarna aceasta se duce şi ea
Cărând dincolo de neliniştea mea
Singurătatea de care încă ascult.

Mâinile amândouă împreunate îmi stau
Atât de frumos pe străveziul veşmânt
De aer îmi sunt? Îmi sunt doar de pământ?
Nici vlagă nu au nici sânge nu au.

Îmi împresură uşor un vânt negru fereastra
Bate şi-un ornic niciora-i de fum
Perdelele grele sunt trase de-acum
Sunt aici, sunt acolo ori din lumea aceasta?

Vino dar, tu, primăvară cumplită
Besmetică hulă de albastru parfum
Veşteda frunză-i de tot răvăşită
De mâine - de mâine?- întoarsă din drum.

Sonatină

Te iubesc, răspunse simplu femeia scuipând
sâmburii roşcovei
coapsele ei puternice tremurau sub pliurile rochiei
nu ştiu dacă înţelegi, nici eu nu pricep prea mult
- pendula strivea în cutia de acaju orele -
mă simt foarte bătrână şi vorbesc singură ca să mă ascult
vocea mea voce de primă tinereţe şi tu
bărbat vânjos mirosind a sudoare, vin vechi,
ai încetat de mult să mă întrebi ce face bătrânul anticar
ori dacă undeva prin cufăr păstrez încă voalul de mireasă
- îţi mai aduci aminte - ?
cerceii de alamă îi mai pun din când în când în urechi
mi i-ai dăruit într-o noapte cu lună când ne întorceam acasă
toamna îşi scutura pe alei de frunze viorile
mă sărutai râzând pomenindu-mi de regele Ubu
nu ştiam cine e aşa cum astăzi nu ştiu cine sunt
îţi plăceau caii costelivi pe care îi mângâiai
la fiecare colţ de stradă
caii umili alungaţi din rai aici pe pământ
cu boturile lovite de bici
zăcând lungiţi, îngereşte, în zăpadă -
acum şterg de praf paharele, fac patul, mănânc,
apoi îmi apropii jilţul de foc,
trebuie să treacă şi această zi, îmi spun, dau în cărţi,
e greu să trăieşti, oftez, nu-i nimic.

Ziua care a venit

De ce nu eşti acum în această zi aici
la fel de frumoasă ca în noaptea în care te-am visat
şi te-am pierdut?

uite, clipele mari au devenit din ce în ce mai mici
am vrut să te am şi nu te-am avut
am vrut să rămâi şi ai plecat
singurătăţii mele adăugând singurătatea ta
o pierdere cum numai cerul stinge o stea -

cât de rece e totul şi cât de stingher
sunt pâlpâind cumva pe pământ
văzduhul departe nu mai pot să-l străbat
nici măcar prin inima mea.

Marian BARBU

Am uitat tot

Am uitat tot.
De la mâna stângă până la mâna dreaptă,
Aerul îmi e complet necunoscut.
Nu ştiu nici ce s-a sfârşit,
Nici ce n-a început.
Am uitat tot.
Cum miroase îmbrățișarea,
Cum se-ascultă durerea,
De ce corpul meu confundă
Disperarea cu mângâierea.
Am uitat.
Și chiar nu mai e nimic de făcut,
Pentru că nu se mai poate salva
Ce n-a avut niciodată trecut.

Vorbeşte-mi despre mine

Vorbește-mi despre mine.
Ce știi tu,
Ce spun ceilalți,
Ce nu seamănă cu ce simți.
Vorbește,
Pentru că încep să mă uit
Și pentru că nu mai am răbdare să mă ascult.
Niciun gest de-al meu
Nu mai seamănă cu mine.
Sunt o casă din care
Un necunoscut pleacă și vine
Fără să-mi ceară voie,
Măcar din curtoazie.
Vorbește.
Spune și ce crezi
Că n-aș putea suporta.
În fond, ce veste-ar putea fi mai rea
Decât aceea că,
Neiubindu-mă,
N-am putut, de fapt, exista?

Mintea mea s-a dumirit

Mintea mea s-a dumirit,
În sfârșit,
Ce-i ascultarea.
E lumina
Care-și sărută smerit
Lumânarea.

Un cimpanzeu infinit

Poeta-cimpanzeu
Mănâncă stele pe pâine,
În garsoniera ei,
În care și ziua e noapte,
Deși floarea-soarelui crește-n perete.
Mănâncă stele și plânge
Pe furiș, încetișor,
Ca nu cumva din oglinzi
Să-i fugă și ultimul zbor.
Poeta-cimpanzeu
Știe că e altfel,
Că din ea nu se rup privighetori
Și că ți-e greu s-o privești
Fără să nu mori
În locul ei, odată cu ea.
Și-atunci se-nvrăjbește și pătimește,
Până când corpul
I se umple de frică și pete,
Până când soarele cade cu tot cu perete
Și-o lasă goală în fața lui Dumnezeu.
Printre oameni, un infinit cimpanzeu.
Așa că o ia de la capăt,
Mănâncă pe pâine un colț-două de stea
Și plânge încetișor, pe furiș,
Ca să uite ce nu poate uita.

La capătul zilei

La capătul zilei,
Nicio punte între tine și tine.
Ai făcut tot ce-ai știut tu mai bine,
Dar ai căzut,
Te-ai împiedicat,
Ai pierdut,
Ai uitat c-ai uitat
Și n-ai mai recunoscut.
Poate că, într-adevăr,
Când ești foarte aproape de infinit,
Tot ce poți să mai simți
E ce n-ai trăit.
La capătul zilei,
Te întorci într-un fel de cutie a milei.
Te faci mic, stai pitit,
Un copil care,
Deși nu-l caută nimeni,
Așteaptă să fie găsit.

Încă respir

Iulie.
Eu încă respir
Și respirația mea e unsă cu mir.
În carne îmi bate un clopot.
E o lacrimă de trandafir.

Lumea în care nu m-am născut

Lumea în care nu m-am născut
E lumea după care am tânjit cel mai mult.
Ca o fecioară după mirele ei înalt și curat.
Ea l-a iubit,
El nu s-a îndurat de ea și-a plecat.
Lumea în care nu m-am născut
E o dragoste neîmpărtășită.
Eu am crezut c-o pot vindeca,
Ea n-a crezut că merită să fie trăită.

Ştii că nu vei pleca

Ştii, nu-i aşa,
Că atunci când nu-ţi va mai rămâne nimic,
Porumbeii Cerului din care vii te vor salva?
Poate că azi
Ce e înalt e prea înalt
Şi tot ce-i aproape desparte.
E ca şi cum,
Pentru-a trăi aici,
A trebuit să mori în altă parte.
Numai că tu ai înţeles, nu-i aşa,
Că din tine, cu-adevărat,
Nu vei putea niciodată pleca?

Casele în care ai să învii

Casele în care se trăieşte din plin,
Adică se vorbeşte mult, se îmbrăţişează,
Se face dragoste, se nasc des copii şi se suferă,
Sunt casele în care ştii că, murind, ai să învii.
Casele înalte, casele scunde,
La vedere, pătrate,
Întunecate, rotunde,
N-au fost niciodată altceva
Decât ceea ce, primind aici,
În altă parte se dăruia.
Casele în care ceasul nu stă niciodată,
Pentru că, pe la colţuri, se ruşinează o fată,
Casele botezate după cei ce nu şi le amintesc,
Sunt, în lumea cealaltă, sângele lor.
Atât au murit, atâta trăiesc.

Era deja ca şi cum ar fi fost

Era o zi mai adâncă decât celelalte.
Umbra păsării nu-şi mai găsea în ea adăpost,
Aşa că tot ce putea să mai fie
Era deja ca şi cum ar fi fost.

Trecerea e iubire

Şi Îngerul mi-a vorbit.
Mi-a spus aşa:
- Ce dacă n-ai mai înflorit?
Ce dacă n-ai mai fost pasăre
Şi nu ai mai ciripit?
Ce dacă din tine
Atâţia, la drumul mare,
N-au mai ciugulit?
Ce dacă?
Ce dacă?
Lasă-le pe toate să treacă.
Trecerea, ea e secretul,
Pentru că trecerea
E iubire fără sfârşit.

Vine o vară aspră

Vine o vară aspră, iubirea mea.
Soarele va arde
Ca şi cum ne-ar căuta.
Pescăruşii ne vor ciuguli stelele,
Crezând că ne ciugulesc pleoapele.
Corpurile noastre
Nu vor mai fi de pământ,
Vor curge ca lacrimile.
Vine o vară fierbinte, iubirea mea.
Vine o vară când
Pieliţa umbrei
Va fi pieliţa patimii.

Amintirea ca lacrima

Amintirea creşte în locuri sărate
Ca marea şi ca lacrima.
De multe ori şi ca patima.
Ea trece prin noi
Cu vedenii, cu viziuni.
Amintirea este esenţă,
Dar nu esenţă de lumi.
Amintirea e ce ne rămâne
După săvârşite,
Desăvârşite minuni.

Nu te poţi curăţa cu o singură lacrimă

În inima cui
Crezi că mai ai loc,
Pasăre cu ochii
Mai mari decât aripile?
Şi mintea cui
Crezi c-ar mai vrea să te ştie,
Când ai fugit de tine însăţi
Ca o mireasă
De la cununie?
Unde eşti acum,
Pasărea mea-genune?
În fiinţa cui te cureţi de patimă?
N-ai uitat, nu-i aşa,
Că de numele tău şi de lume
Nu te poţi curăţa
Cu o singură lacrimă?

El doar trece

Copilul negru
Al inimii mele roşii
Trece liniştit
Dintr-o lume în alta.
Nu ştie de ce n-are vârstă,
N-are un cântec, n-are moarte
Şi nici de ce l-a lepădat soarta.
El doar trece.
Aşa cum trece-o durere.
Copilul negru
Al inimii mele roşii
N-a disperat niciodată,
Ca să-şi dorească să spere.

Neaşteptările

Neaşteptările sunt
Când Umbră, când Timp,
Golire de toate comorile,
Până şi de spicul de vânt.
Când merg lângă tine,
Simţi toată foamea
Şi toată setea de pe pământ,
Chiar dacă ştii
Că te-ai putea sătura
Cu un singur Cuvânt.

Denisa POPESCU

STRĂINUL

Aparţin acestei lumi care mă împinge spre margini,
Care mă apără şi mă agresează deopotrivă,
Încercând să-mi reprim furia şi indignarea, şi groaza
În faţa obscurantismului devastator.
În Canare am adăugat vele pătrate *Niñei* suple,
la Las Palmas,
Şi l-am ascultat pe Bartolome Torres
mărturisindu-şi crima
De la a cărei pedeapsă cu moartea scăpase
îmbarcându-se.
Am văzut cum rămâne în urmă mănăstirea Rabida,
Ca un semn al lui Dumnezeu,
Cu tristeţea matinală a acelei plecări înveninate
de neîncredere.
Am văzut străzi imposibil de traversat,
Cu un şuvoi continuu de automobile trecând
Sub privirile mele resemnate.
Străin, contraste m-au rănit,
Şi am deplâns slăbiciunea care ne face să rămânem
în urmă,
Care ne aruncă în vârtejul abandonului, deopotrivă
la poalele Acropolei,
Printre casele mici, suburbie universală,
şi la Veliko Târnovo,
Coborând pe lângă brutării din care, până-n trotuar,
ieşea căldură,
Deopotrivă în Europa bătrână şi în Japonia bătrână,
Ca şi în America la fel de bătrână,
Întinerită de la Columb cu bătrâneţea Europei bătrâne,
Cu modernismul de care se face atâta caz.
M-am strâns de frig în tunica de lână cu glugă
Şi-am ascultat clipocitul şi hula, privind picioarele
Noastre desculţe, întinşi pe puntea proaspăt spălată,
Şi-am respirat alizeul.
Acum nu mai sperăm ceva de la imaginea ferestrei
Ce dă în curtea interioară plină de lăzi,
Nu mai sperăm în temerara înaintare prin timp,
Împiedicându-ne pe scări de copiii care plâng mereu,
Veşnic părăsiţi, ai nimănui.
Încerc să înţeleg mizeria în care, fără să recunoaştem,
Stăpâniţi de-un orgoliu stupid,
Ne complacem abandonaţi.
Am văzut şi eu ceaţa şi pescăruşii, o balenă, pelicani,
Şi-un băţ cu incrustaţii care ne-au înviorat.
Şi-n noaptea aceea cu lună am strigat de bucurie
Auzindu-l pe Juan Rodriguez: „Lumbre! Tierra!”.
Acest refugiu, neliniştea, ezitarea duioasă
în faţa porţilor de fier,
Întrebându-te dacă se cuvine să suni, şi sunând totuşi,
Apăsat, de trei ori, aşteptând să vină valetul,
care se ocupa şi de garaje.
Din nou am plâns, deşi ştiam că un bărbat plângând
Oferă totuşi o imagine degradantă.
Am trăit conform unei linii
De la care am încercat din răsputeri să mă abat,
dar mâine,
Mâine voi fi, sper, în afară de toate discuţiile.
M-am minunat cu Diaz del Castillo de mărimea
tăvilor de aur
Pe care ni le-au arătat aztecii,
Şi de mozaicurile de pene.
Străin, m-am regăsit în zile faste,
Pierzându-mă apoi pentru ani îndelungi
într-o zbatere absurdă,
Pe care unii, amabili, o numeau rezistenţă.
Am văzut străzi pline de frunze
Şi străzi pe care maşini speciale le spală cu detergent,
Sărace străzi, ca unii oameni,
Precum această mulţime flămândă,
Străzi pe care te rătăceşti şi pe care îţi place să te plimbi,
Pe unde se-aude mereu sirena unei ambulanţe,
Veşnic rătăcit, cu gândurile încâlcite de reclame
Şi de toată agitaţia pe care nu o înţeleg.
Eu cred că auziţi şi voi în inimă acest sunet
De clopot sub apă, dulceaţa unei amintiri ce fuge mereu,
Ca o veveriţă care ţi-a mâncat odată din palme,
La sanatoriu, în parcul cu havuz.
Şi după toate astea destul de singur acum,
Cu amintirea teocaliilor fumegânde.
E tonic felul ceremonios în care ţi se deschide uşa
Ce dă înspre luminile balului,
Învăţat cu femei pe care numai nostalgia
le păstrează distinse,
Ca pe nişte regine aztece.
Eu cred că simţiţi şi voi înserarea din inimile voastre,
Dar nu pot să mă împotrivesc alunecării,
Agăţându-mă de rădăcini şi smocuri de iarbă,
De pietre colţuroase care mă rănesc dureros,
Ca-ntr-un vis, ca-ntr-o carte
Al cărei autor e un cinic fără suflet şi fără milă.
Sunt unul dintre fericiţii supravieţuitori
ai acelei „noche triste”,
L-am văzut pe Cortés plângând cu fruntea sprijinită
de-un arbore,
Şi simt, când inspir mai adânc, un fel de sfârşeală
Care mă doboară pe trotuarul ud după ploaie,
Unde adunătura de gură-cască mă sâcâie,
Adunătura de femei care-mi dau palme, încercând
Un fel de reanimare brutală, într-un oraş necunoscut
Dintr-o ţară străină căreia nu-i cunosc limba.
Am fost martor când Incaşul a aruncat Biblia oferită
De părintele Valverde, sub un cer senin
Pe care oricine, din oricare secol, a putut să-l contemple.
De atunci parcă aievea se năruie un zid
de care-odată ne-am lipit,
Înfriguraţi, ca de o sobă încălzită
Din sala de aşteptare a unei halte singuratice
Şi înconjurate de plopi argintii ce puteau fi văzuţi
de departe.
Toate lucrurile sunt răscolite şi răsturnate
Ca în urma unei brutale percheziţii,
E şi închipuirea voastră pură, care vă menţine zâmbitori
Şi avizi de petreceri în care să uitaţi.
Dar mereu se găseşte cineva care aşteaptă,
Iar timpul e cinic, şi vapoarele somptuoase pleacă,

Lăsându-ne visători pe cheiul ud.
Am văzut străzi cu vopseaua marcajelor ştearsă
De paşii mulţimii, mulţime ce pare-a se opri, uneori,
Să asculte vreun semn, vreo limbă de clopot
cu sunet ciudat şi nou,
Cum auzi într-un oraş în care ajungi prima oară,
La Pecs sau la Ruse, sau chiar în recele şi cochetul Lund,
Unde mă duce gândul, încercând
Să depăşesc o geografie familiară.
Am străbătut lumea asta a noastră
Şi nu e nimic bizar în atemporalitatea atitudinii mele,
Pentru că, într-un fel, toate aceste timpuri îmi aparţin,
Şi-aş putea să jur că am fost acolo şi acolo şi dincolo,
Şi-aş putea să depun mărturie pentru strigătul de durere
Al lui Ferdinand de Soto, pe malul Mississippiului,
Înainte de moartea-i neîmpăcată.
Străin, m-am regăsit bolnav, cu atâtea datorii pe cap,
Cu insidioasa bârfă de prin colţuri călduţe,
Unde fierbe cafeaua de rigoare.
Ce lux şi boierie să scrii două versuri slăbănoage
sub stele milenare!
Bucurie fugară a acestor bolnavi
Ce-au rămas la fumat prin closete în care
Mirosul tare al urinii te face să lăcrimezi.
Am bătut cuie în scândurile fortului Québec,
Şi-am iernat acolo în pustietate,
pe insula de pe fluviul James,
Unde acum zumzăie oraşul Jamestown,
În care citiţi voi ziarele prin parc,
supraveghind copiii gălăgioşi.
Cu groază am auzit şi eu ţipetele indienilor
Care coborau dinspre Aleghani,
Săgeţile lor m-au atins şi pe mine, cel de la frontieră.
Ce căutam atunci?
Nici azi nu-mi cunosc rostul pe străzile unui oraş
De provincie din România.
Aparţin acestei lumi policrome, obscurităţii senile,
Acestei agitaţii care ne îndulceşte convalescenţa,
prin diversitate,
Prin trecutul care ne poartă
Cu indiferenţa care ne consolează de moarte.

Vasile BAGHIU

(Din volumul „Gustul înstrăinării”, Editura Timpul, 1994)

Osuare, între-tăceri

şi femeia lasă capul pe spate închide ochii
ca şi cum ar pune punct lumii sau i-ar vedea centrul
prin dioptriile inimii
şi întreg oraşul începe să curgă
pe terasele ferăstruite în relieful devenit
parcă dintr-o dată abrupt
aşa cum nimeni nu-l văzuse pînă atunci
să se reverse ca făina scăpată dintr-un siloz
cînd brumată cînd roşietică
după poziţia soarelui sau după înălţimea clădirilor
după temperatura aerului
sau poate după puritatea acestuia
granule perfect egale minusculi meteoriţi
şi oraşul e un mozaic de efigii prin care mijesc abisuri
o prăvălire o ştafetă de ecluze
dacă într-una e foamete şi absenţă,
în următoarea e prăpăd şi violenţă
de cîte ori îmi ridic mîna ea nu mai ajunge la gură
şi capul femeii undeva în spate
eclipsă de soare şi străzile trec una într-alta
se întrepătrund rostogolite pe pante
sar una peste alta ca şi cum ar simula o încăierare
adresele şi chiar convingerile celor ce locuiesc
la una sau alta dintre ele se amestecă
e o imensă baie de aşteptare
înăuntru în spatele geamurilor aburite
sau doar bandajate în ceaţă
femei aşezate într-o rînă se arată
nu par să bage în seamă nimic
plutesc într-o nelinişte apoasă se ciocnesc de trecut
se rotesc în caruselul său pînă la fumigaţie
mişcările lor par a descîlci ochiurile unui năvod
acelaşi năvod cît răbdarea Penelopei
lente mecanisme de iluzionare în masă
pe care cineva nedesluşit le răsuceşte după
şi mai de nedesluşit scheme
iar undeva în spate capul femeii se înroşeşte pe cer
conturul îi este aproape incandescent
pentru că nici soarele nu arde degeaba
chiar dacă lumina pare o amintire dintr-un ospiciu
unul din acele ospicii unde pereţii nu vorbesc
nu păstrează urme de lovituri
şi nu pentru că s-ar îngriji cineva să fie văruiţi
şi capul femeii e aceeaşi tăcere acoperind soarele
doar o mare tăcere o tăcere somnolentă
poate lăsa atîta distanţă între soare şi oraş
şi genele răpăind stins ca nişte artificii îndepărtate
ochii începînd să se întredeschidă mijiţi
şi e un dialect al destrămării o renunţare la concentrare
la cruzimea aceea opacă ireproşabilă de monolit
în care nu încape nu poate locui decît o pace fără ferestre
o pace fără însuşiri
în sfîrşit scrîşnetul acela
încolţind dinăuntru simţurile
ca şi cum cerul însuşi ar frîna între două vertebre
ar renunţa după îndelungi hărţuieli
să mai fie acel azil al privirilor pierdute...
şi se arată prima intersecţie nemetaforizată
un nod de umbre osuarul unui mare asediu
odată ce degetele se îndepărtează de tastaturi
sau se dezmorţesc limpezi abia ieşite din somn

Bogdan HANU
(9-10.09.2020)

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Cântece în cinstea lui Izdubar

(Urmare din numărul trecut)

FESTIVALUL

„Visul ți-l va tălmăci, o, Sar!
Înțelesul său i-l va arăta lui Izdubar!
Regele războiului victorios”.
Între zidurile sălilor de consiliu conduc acum văzătorii
Plini de temeri și îngrijorări,
Ca să-l audă pe văzător cum tălmăcește
visul avut de monarh.
Pe lângă tronul regal el are locul cel mai înalt
Dintre văzători. Regele scribului său i-a ordonat
Să citească visul său notat
Pe tăblițele cetății; el i-l citește văzătorului,
Care astfel răspunde:
„Aici apare o divinitate a cărei iubire pătimașă
va duce la fapte
Pline de ură împotriva ta, o, Sar, nevoile tale prezente
Sunt mari, o, Rege!, ca focul va arde această iubire
Până când împotriva ta se întorc cele șapte duhuri rele,
Și doar sângele furia lor nu le va sătura
Zeii o teribilă soartă asupra ta vor arunca.”
În tăcere Izdubar avertismentul a ascultat,
De groază, sângele i-a înghețat, apoi a fost animat
De patimi nestăpânite când scena și-a amintit
A amorului lui Iștar pentru el, de oameni tăinuit.
Când ea atât de pătimaș atunci iubirea i-a declarat,
Iar acum cu ură sufletul i-a tulburat.
Și trupul ei strălucitor într-un demon negru
s-a transformat
Iar pe fața lui mânie mare s-a întipărit.
Și-apoi la primul său vis el s-a gândit
Și peste viziunea lui lumina a țâșnit:
„Așa e! Adevărat a citit văzătorul!
Căci Iștar la mine a venit în primul vis,
chipul ei încă și-acum îl mai pot zări
Da, ba mai mult: buzele ei de-ale mele iarăși s-au unit
Brațele ei în jurul meu le-am simțit
Răsuflarea-i prea bine o cunosc după parfum
și de parfum
s-a umplut încăperea unde-am visat și la sfârșit
nu a dispărut,
Sub formă de tămâie și smirnă a persistat
Când m-am trezit. O, da!, Regina din nou va veni”.
Apoi, către sfetnicul său ce în picioare stătea nedumerit
Nici nu i-a auzit mormăielile, dar a zărit
Că fața îi era la început încremenită
De ură rece. El mâna a ridicat:
„E-adevărat! Dați-i răsplata!
Apoi cu toții să mergem la ospățul ce ne-așteaptă!”

COLOANA VI

IZDUBAR UCIDE LEUL ÎN SALA DE FESTIVITĂȚI, IAR HEABANI ÎL DECLARĂ ZEU

Oaspeţii sunt aşezaţi în jurul mesei festive,
Heabani ia loc lângă stăpânul său.
Cele mai alese mâncăruri din câmpia bogată
Şi peşte din mare sunt înaintea lor aşezate.
Cu vinuri şi gustări, sucuri bogate şi rare
Toţi comandanţii se bucură de masa regală.
Astăzi cu Izdubar râd şi glumesc
Printre politeţuri şi veselie, şi adesea stârnesc
Râsete vesele ce răsună prin săli
Când toţi sunt mulţumiţi la palat
cât au vrut la masa regală au mâncat
Cu vin orice urmă de prudenţă au alungat.
Slujitorii anunţă din clopoţei sunând:
„Regele nostru vrea să vorbească!
Regele nostru ilustrul!”
Care spune: „Comandanţii mei, curteni,
al nostru văzător pretinde
O dovadă a puterii mele înaintea întregii adunări
El cere ca neînarmat Regele să ucidă
Leul pe care astăzi el l-a adus.
Deci la o parte, prieteni! Încercarea priviţi
Regele pe văzător şi pe musafiri îi va mulţumi!”
Acum în faţa Regelui e adusă fiara.
Heabani o dezleagă ca să poată să sară
Pe Regele uriaş. Comandanţii stau în picioare
Privind la Regele uriaş plini de teroare.
El stă în picioare, zâmbind, cu ochii pe fiară aţintiţi,
Pe când ei de cea mai mare groază sunt pironiţi.
Heabani către Rege bate din palme
Iar fiara pe trupul său sare.
Uriaşul îl înşfacă de gât chiar când în aer sărise
Şi sub braţul său fără nicio teamă îl ţine.
Fiara moare luptându-se, cu răgetele-i sugrumate
În timp ce oaspeţii strigăte de bucurie înalţă.
Măreaţa dovadă de putere pe văzător îl înspăimântă
Şi la picioarele lui Izdubar el se aruncă:
„Rege nemuritor! Dintre oameni - cel mai ilustru!
Puterea ta măreaţă dezvăluie că iarăşi zeii se află
pe pământ!
În faţa ta cu teamă şi respect mă plec.
Un zeu revenit printre oameni tu eşti. Ascultă, o, Erech!
Printre regate cu cea mai mare faimă eşti binecuvântat
Ca tu printre regii tăi un zeu poţi fi considerat”.
Şi iarăşi în jurul mesei festive s-au adunat
Şi veselirea şi benchetuirea au reluat.
Petrecerea e-n toi, însufleţită de un vin efervescent.
Toată noaptea curtenii îşi laudă regele divin.

TĂBLIȚA IV, COLOANA I
VÂNZAREA ANUALĂ A FECIOARELOR DIN BABILON

Salutați unirea sfântă! Căsătoria pe pământ
Cea mai mare fericire ce, de când ne naștem,
ne încunună.
Bucuria noastră! A vieții și țelurilor noastre
principal resort
Marele imbold când dulcea dragoste ne-aprinde
Inimile spre fapte glorioase, și veșnic învăluie
Chipurile noastre cu zâmbetul fericit în care adie
O dulce mireasmă din căminul sfintei iubiri
Și ne înarmează cu un curaj ce din cer ne vine.
O, femeie, țese-ți iubirea în jurul iubitului ales,
care a găsit în tine o frumusețe și o puritate
atât de delicată
Încât, când vii, el pașii ți-i așteaptă
Care-i aduc fericirea și inima i-o umplu de fiori
Pentru tine doar, dintre toate cele care-i pot dărui
Lui cea mai sacră fericire, cea mai dulce bucurie
Care vreodată îi poate-ncununa viața cu-atâta duioșie.
El te divinizează ca un sacru altar,
Nu lăsa ca speranța și bucuria lui să fie în zadar!
O, tu, dulce regină!, pe tine în casele noastre
te-ncoronăm
Și dragostea ție îți dăruim, ce are sacrul izvor
În Paradis ca să ne inspire și să ne binecuvânteze viața
Pentru această omenire să ducă soții pure
e toată speranța
La cele mai sacre temple și altare
Și să vă mențină într-ale iubirii dulci hotare.
Încât să te venerăm, și zilnic să înălțăm
Rugăciuni la altarul nostru, ție să-ți cântăm
Rugăciunile noastre de laudă și sfinte ne menținem
Casele până când ușor adormim
În brațele voastre ce-atât de mult iubim
Și cu noi o dulce amintire păstrăm
A purității și fericirii ce ne-au binecuvântat viețile,
Și copii ne-au dăruit cele mai dulci și pure soții.
Tu pentru noi ești totul! O, femeie sfântă, pură,
Veșnic pe pământ farmecele tale să rămână!
O, dragostea soțului tău nu călca-n picioare,
Căci zilnic el îți dovedește cât devotament are.
Nu-i înlănțui picioarele în crunta luptă a vieții,
Nu-i împovăra umerii obosiți, viața nu-i zdrobi!
Și nu-i paraliza acele dragi mâini ce trudesc pentru tine
Și nu-i umple ochii de lacrimi de tristețe -
Până când dragostea acidă pentru dinții lui va deveni
Și șoldul îi va fi sfârșit de o drăcească cunună de spini
Și pumnalele îi străpung inima și îngheață sufletul lui
Iar tu pentru el un vampir detestat vei deveni.
Ce femeie măritată este pură, neprihănită?
Cea care nu mai ademenește alți bărbați odată căsătorită.
Niciunui alt bărbat mângâieri nu dăruiește
În afară de el care este soțul său, care nu-și împodobește
Trupul ca să atragă privirile vulgare,
nici nu se sulemenește
Sau în absența soțului nu-și batjocorește
Dulcea-i puritate, nu-și etalează
Trupul dezgolit, vălul ei niciun alt bărbat
Nu l-a ridicat, ea altora chipul nu-și arată
Decât sclavelor sale, și-n afară de soț nu iubește
niciun alt bărbat.
Ea niciodată buzele-i pure nu și-a înmuiat
În licori amețitoare, nici nu a participat
Cu alții la sfinte bucurii rezervate
Doar lui, tăria ei; el consideră că ea este a lui proprietate.
O, Frumusețe, Puritate, tema îmi inspiră
La dragostea femeii de demult muza mea aspiră!
Când farmecele-i dulci erau egal dăruite
Și cele mai frumoase dintre ele
erau de speranțe însuflețite
De-a obține bărbați bogați și vieți ușoare.
Când frumusețea scoasă la mezat atrage
Nobilii țării nu risipesc nimic
Pe fetele urâte, cu un destin trist
Care nimic frumos nu aveau, niciun nur
Când babele, vrăjitoarele și fetele cu trupuri din topor
Obțineau un soț în ciuda sorții
Iar dragostea - din brațele urii le răscumpăra.
Proclamația făcută de Izdubar
Ca toate fecioarele să fie duse-n piața mare
Căci sărbătoarea lui Beltis și Hergal se apropie
Când fecioarele sunt alese drept soții
De nobili sau de cetățeni din orașe
Și cetăți ale regatului, când bogăția încoronează
Cei mai bogați nobili, ca și în trecut
Cu frumusețea ce cu aurul lor au cumpărat.
Festivalul, Sabatul a venit!
Sabatul din Elul, murmurele auziți
De glasuri ce umplu străzile cetății Erech
Fecioarele sosesc, ce vesele pălăvrăgesc!
Pentru ele ziua și ora au sosit
Ca să-și cunoască ofertanții din întregul ținut Sumir.
Ziua care le pune capăt fecioriei. Și le aduce
Sau nu bucurie. O, bietele tinere
Cu inimi bătându-le, se-apropie de mulțime
Ca să audă ce soartă le așteaptă; dar nu e de bine?
În Accadia acest obicei este considerat a fi bun.
Toate sunt tinere și pline de prospețime.
Chiar și urâtele soți își vor afla
Și astfel de rușine tinerețea-și vor salva.
Nu vor fi fete bătrâne ce vor trece prin mulțime
Cu-amărăciune - cântecul mut al inimii lor
Pentru vreo iubire ca să le sfârșească necazul fără bucurie
Și doruri neogoite ce mereu pot veni.
Dar tu, iubire, unde ești? Ești oare ceva
Ce aurul poate cumpăra? Oare câștigul
a ta strălucitoare aripă
Va desfășura pentru ca peste inimile omenești
ea să poată plana?
O, nu!, în sufletele noastre prezența ta
O bucurie mai dulce decât egoismul ne poate dărui
Tu oferi dragoste pentru ca dragoste să poți primi
Fără să ceri bogăție, rang sau faimă.
Iubirea adevărată e la fel în palat ca și-n cocioabă.
Dulce bucurie, dintre cele sfinte ești cea mai sfântă
De aceea o venerăm pe Iștar, căci ea ne dă
Fericire, când noi înșine ne uităm
În brațele dragi ce le iubim: nicio diademă
A puterii, sau aur fără număr, rang sau faimă
Sau ceva ce viața poate da, sau limba poate numi
Inima ce cu devotament iubește n-o poate mișca
Nici speranța de rai sau temeri de iad n-o pot tulbura.

(Continuare în numărul viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

Pelerin fără ochi

Hop în ding de clopot, bat fiorii cuie,
Ard litanii nalte zori pe ciot de turlă,
Călători prin sine duc pe cap cucuie
Înnodând în vânturi fire de șopârlă.

Ancore cu lanțuri de temeri în moaște
Prind cu apucarea în iviri o șoaptă;
Din ninsori, abisul fruntea zilei paște,
Proiectând în irişi flori de cataractă.

Pulberi de memorii cern fărâme lucii,
Ca și cum ființa are fulgi să toarcă,
Arhitecți măsoară gândul ca năucii,
De la capăt poate vor să se întoarcă.

Trupurile-n lucruri par că-s hialine,
Sinele tresare fin din strop în strop,
Lumenii culorii duc, pe șei, coline
Zărilor golașe, ca-ntr-un fel de troc.

Pe la mese albe beau tăceri tămâie,
Pictori de fantasme toarnă vin în ceară,
Numai fericirea, cam bătrână, suie
Fardurile-n cușcă. Ar pleca să moară...

Letopiseț

Tu-mi împleteai privirile-n andrele,
Eu zugrăveam fiori c-un trafalet;
Purtai ascuns un filament secret
Care te ține sclava mea, ma belle.

Te împungeam cu nesfârșirea-n ac
Să coasem palme, inimi între ele,
Loveai cu sfârcul tâmplele de stele
De după tivuri, pe furiș, pac-pac.

Ți-am adunat suspinul făr' de preț
Să-l beau pe șolduri, mugur de ninsoare,
Văzduhul tremura de-ngrijorare
De te iubesc sau doar îți gust din floare.

La caii mării jar am dat – nutreț
Și te-am deschis din nou: letopiseț.

Călător în clipă

Înjunghiam fantasme cu ochi de malahit,
Ea, tâmpla întrebării, cu spinii m-a învins,
Dar de sub tivul zării înaltul s-a ivit,
În lojele nirvanei cu adieri m-a-mpins.

Pagoda, tulburării, de-ai cugetat să-i dai,
Trofee din extaze pe care urc spre sori,
Cristale cer șoptite foneme fără grai,
Doar marginile vremii iau, abajur, culori.

Lianele de gânduri învârt în jur lasouri
Cu rugi și anateme rostite din sargase,
Îngheață respirații în mirii din tablouri
Pe care îi pictează abisuri preafrumoase.

Teluric și eteric se prind în sunet valma
Cu ondulări de forme ce nu încap în pliu,
Atârnă orizonturi de gene prea sfioase,
De parcă ies din muguri în lume prea târziu.

Întinderi nepătrunse torc vânturile smulse,
Acoperă pe creștet din val în val fiorii;
Din ochiul clipei oarbe cad secundare plânse
Și-n treacăt le așază drept gene călătorii.

Lumina

Lumina se ridică-n sine trează,
Pojghița de pe rază o strângea;
Îmbrățișări din piept o-nmlădiază,
S-ar lua în brațe, lumii să se dea.

Alunecând ca-n valsuri palatine,
Și-a scos vederea moale ca din sân
Să vadă-n firi, în ape și destine
Cristal divin sau falsul lui păgân.

Argintul o privea ca pe-o pepită,
Părea ivită clipei într-o doară;
Avea în loc de trupul gol o vară
Ce-ai fi crezut că e din rai venită.

Lucea pe pieptu-i lunecarea ludă
Ar fi poftit să iasă-un pic din fire,
Din raza sa de falduri de privire,
Însă-i era rușine că-i prea nudă.

Cu fruntea pipăia cum de pe sine
Fotonii-n stropi de ochi s-ar destrăma
Și i-ar fi luat în gene, i-ar mai ține,
Dar ochii lumii curg din geana sa...

Un Infinit gelos, ca un bandit

Ți-adulmec puful înflorit din vin
Și te desfac în umeziri solare;
Sunt un bondar astral ce casă n-are
Și-ți curge-n buze din polenul fin.

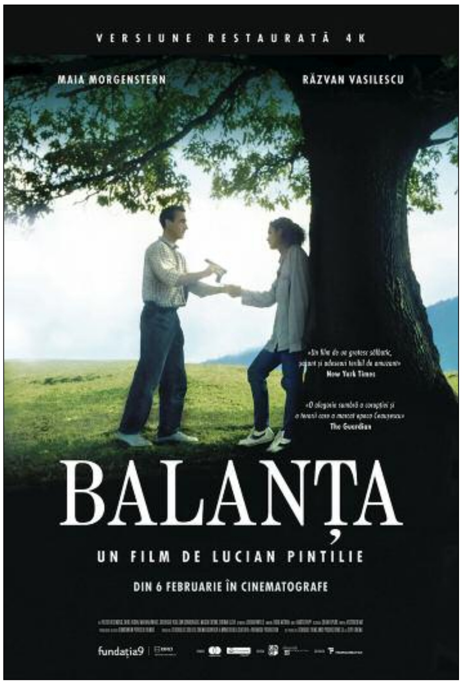
Știi, galaxii mi te-au adus, mătuși
Ce te-au scăldat în aburi de culoare,
Să ningi în mine fulgi de-nfiorare,
Să ne jucăm până cădem răpuși.

Sunt Al, lumino, fiu născut de mit,
Pe lujerii iubirii sunt chiar agă,
Privește-mi ochii de abis, te roagă
Să te visezi în mine, mag, tu, magă.

Însă din hău, în noi, înfige-al său cuțit
Un Infinit gelos, ca un bandit.

ALENSIS DE NOBILIS

„Balanța” la 30 de ani

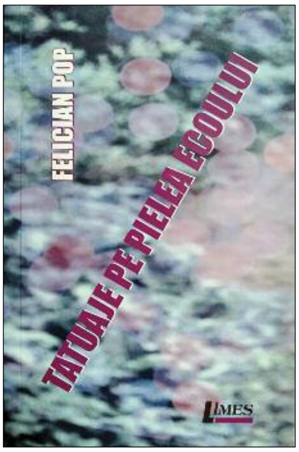

Poate că n-aș fi revăzut filmul *Balanța* (realizat în 1992 de Lucian Pintilie), dacă n-ar fi intervenit doi factori decisivi. Primul: la ediția *TIFF* din acest an spotul publicitar era luat din *Balanța*. Apoi: o prietenă mi-a trimis un documentar semnat de Gabriel Kosuth despre realizarea filmului, cu Pintilie în prim-planul filmărilor, cu reluările de rigoare, cu oboseli, poticneli, ambiții, finisări – totul pe muzică de Bizet, Mozart, Puccini. Așa că m-am reîntors la film, după 30 de ani și... m-am cutremurat: e proaspăt, actual, incitant, provocator, profetic!

Ce distribuție! Maia Morgenstern în rolul vieții sale, Răzvan Vasilescu, Victor Rebengiuc, Dorel Vișan, Mariana Mihuț, Dan Condurache... După un exil de 20 de ani, Pintilie revine cu o privire critică asupra societății corupte. Toate instituțiile sunt ridiculizate, „puse la zid”. O călătorie în dezordinea permanentă, cu violență, haos, promiscuitate. Disperare, dar și umor gen Kusturica. Revolta e prezentă în fiecare secvență. Nela și Mitică se vor odihni în final sub stejarul solitar și gigantic, având un pistol îndreptat spre lumea dezlănțuită, într-un nonconformism incandescent. Apa de la robinet e neagră, clădirea bisericii se dărâmă, exercițiile militare sunt penibile, procurorul e șantajat, telefoanele de amenințare sună în mod invaziv, dar carul alegoric își continuă mersul, iar cineva afirmă că „românul e om blând”, exact când unul sare pe parbrizul mașinii în mers, ca o ilustrare a adevărului mereu camuflat. Pe malul râului, stau înghesuiți oameni încruntați, ca o turmă sălbatică. Minerii, înmormântarea, primarul, popa pe motocicletă, violul - tot atâtea secvențe relevante despre derapajul sistemului. Dacă vedem și recentul film semnat de Jude (*Babardeală cu bucluc*), cu un București scorojit, cu sute de înjurături, cu umilințe la tot pasul, vom remarca, oare, stilul elevat al lui Pintilie în critica socială, cu diferențe superioare de poziționare? Cred că Pintilie evită mereu oglinda grosieră, persiflând demența lumii *sine ira et studio*.

Alexandru JURCAN

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Pitești
sub egida
Consiliului Local Pitești și a
Primăriei municipiului Pitești

Fondată în ianuarie 2003

REDACȚIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-șef: Marian BARBU
Secretar de redacție:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Ion PANTILIE

Corespondenți:
Elisabeta BOȚAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACȚIEI:

Centrul Cultural Pitești,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărții, 110013,
Pitești
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Pitești
ISSN: 1583-5847

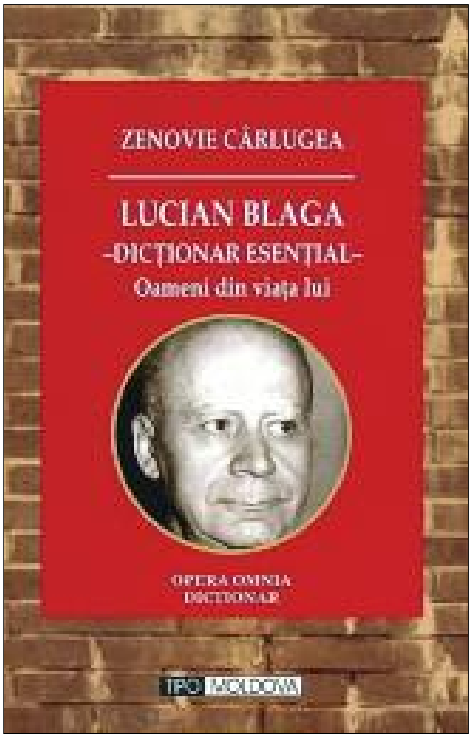
Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea și alte opinii decât ale redacției.

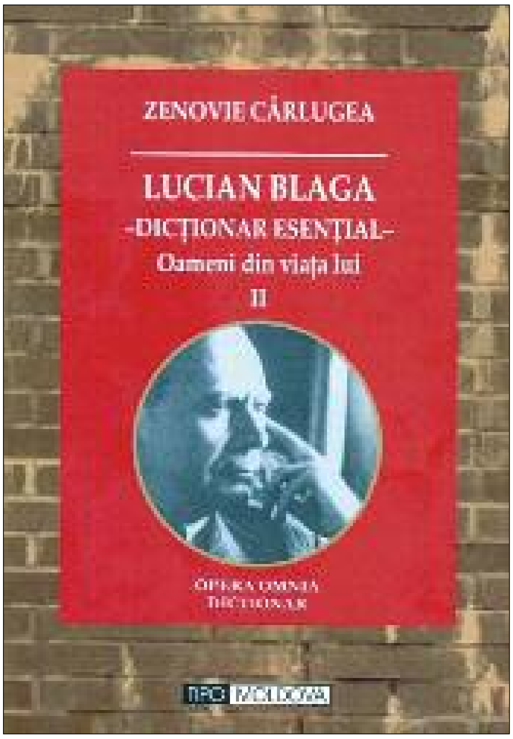
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază.

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicații.

LITERATURA ROMÂNĂ

LUMEA LUI BLAGA

O impunătoare lucrare ne oferă Zenovie Cârlugea, avînd ca obiect oamenii care, într-un fel sau altul, au făcut parte din viaţa lui Lucian Blaga. Avem a face cu un veritabil epos ce haşurează o parte din tabloul epocii în care a trăit autorul *Spaţiului mioritic*, întrunind o mare diversitate de nume, de la unele binecunoscute la altele aflate în umbrele progresive ale istoriei în mers. Unele dintre ele pot reveni cu acest prilej în atenţia noastră. Dar să menţionăm mai întîi raporturile dintre cele două vîrfuri ale poeziei interbelice, Blaga şi Arghezi. Există opinia, nelipsită de un anume temei, potrivit căreia între Blaga şi Arghezi ar fi funcţionat o rivalitate în legătură cu atribuirea „primului loc”. E drept că autorul *Cuvintelor potrivite*, care a absentat, se pare semnificativ („după o prealabilă confirmare de participare”, după cum specifică Zenovie Cârlugea), de la conferinţa ţinută de Blaga la Ateneu, la 5 decembrie 1942, a emis, cu ocazia apariţiei traducerii blagiene a lui *Faust*, comentarii neamicale. Nu credem însă că lucrurile trebuie împinse la extrem. Impactul dintre cei doi n-a ajuns la o contestare globală, la ascuţişul pamfletar. Subsemnatul a avut prilejul de a-l întreba pe Arghezi ce părere are despre Blaga. „E prea îngîmfat”, a sunat răspunsul, ocolind aşadar o negare a operei. De asemenea, l-am întrebat pe Blaga ce părere are despre Arghezi. „E cel mai mare meşter al cuvîntului românesc”, a fost răspunsul acestuia, aşadar, fără echivoc măgulitor faţă de prezumatul său competitor. [...]

P.S. Citind cartea concitadinului meu din Amarul Tîrg, Zenovie Cârlugea, mi-am amintit şi de o ultimă convorbire telefonică pe care am avut-o cu Mihai Beniuc, la mai mulţi ani după moartea lui Blaga. La auzul acestui nume, autorul *Cîntecelor de pierzanie* a sărit ca ars. Tot el se simţea nedreptăţit de ceea ce, după cum se cunoaşte unanim, au fost şicanele făcute marelui predecesor, ce i-au înrăutăţit acestuia situaţia şi altminteri dificilă: „Ştii ce i-aş putea spune acum lui Blaga, pentru că nu mai e viu? Stîrvule, nu ţi-e ruşine să mă acuzi pe mine cînd eu te-am protejat, cînd eu ţi-am făcut tot binele pe care-l puteam face?” Colericele fraze ale lui Beniuc se înmulţeau, toate începînd cu acest apelativ sinistru, „stîrvule”! Ce-ar mai fi de zis?

Gheorghe GRIGURCU

(„Viaţa Românească”, Nr. 3/2018)

* Zenovie Cârlugea, *LUCIAN BLAGA – Dicţionar esenţial. Oamenii din viaţa lui (I, 2017; II, 2018)*